

ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ ΟΧΘΗ

Η πολιτική διαχείρισης του μεταναστευτικού πληθυσμού
ως πλεονάζοντας και οι αγώνες εναντίον της

Συνέλευση για την Κυκλοφορία των Αγώνων
skya.espiv.net

Η παρούσα έκδοση πραγματοποιήθηκε από την
Συνέλευση για την Κυκλοφορία των Αγώνων
τον Οκτώβριο του 2019 και κυκλοφόρησε σε 600 αντίτυπα.
Η χρήση της για κινηματικούς σκοπούς είναι ελεύθερη.

Οι φωτογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτήν την έκδοση προέρχονται από την
διαδήλωση που κάλεσε η ΣΒΕΜΚΟ, ενάντια στις εξώσεις προσφύγων από διαμερίσματα,
στην Αθήνα στις 16/4/2019 και τραβήχτηκαν από τον φωτορεπόρτερ Μάριο Λώλο.

α. Εισαγωγή:

Παραμένει ο «ανθρωπισμός», αιμοβόρος και γαλανός

Το κείμενο που ακολουθεί συζητήθηκε και γράφτηκε την περίοδο 2018-19, ενώ διανύαμε το τελευταίο έτος της διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ. Σ' αυτό προσπαθούμε να αναλύσουμε την «ανθρωπιστική» διαχείριση της «προσφυγικής κρίσης» υπό το πρίσμα της αναδιάρθρωτικής στρατηγικής **υποτίμησης και θυματοποίησης των πληθυσμών των εκμεταλλευόμενων που «περισσεύουν»** σε συνθήκες κρίσης/πολέμων. Οι πολιτικές εξελίξεις, με την επάνοδο της νεοφιλελεύθερης εθνικιστικής και αστυνομικής διαχείρισης που αντιπροσωπεύει η κυβέρνηση Μητσοτάκη του νεότερου, για άλλη μια φορά πρόλαβαν την τελική επιμέλεια του κειμένου, κάνοντας απαραίτητη την επικαιροποιημένη εισαγωγή που διαβάζετε.

Στα δυο προηγούμενα κεντρικά κείμενα της συλλογικότητας μας¹ ήταν κάτι παραπάνω από απαραίτητο να γίνει ξεκάθαρο ότι η αριστερή και «ανθρωπιστική» ρητορική, με την οποία επενδυόταν η ασκούμενη πολιτική, υπηρετούσε πιστά και αποτελεσματικά την αναδιάρθρωτική στρατηγική του ελληνικού κράτους προς την καπιταλιστική ανάπτυξη και την ανάκτηση της οικονομικής/γεωπολιτικής του ευμάρειας. Το να διακρίνουμε

1 «Δεν είναι ανθρωπισμός! Είναι η αναδιάρθρωση ηλίθιε!», στο τεύχος 10 (https://skya.espinet.net/2017/07/11/it_is_not_humanitarianism/), και «Η κυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-ΑΝ.ΕΛ, ο κύκλος αγώνων ενάντια στη λιτότητα και το μέλλον του κοινωνικού ανταγωνισμού», στο τεύχος 8 της Σφήκας (<https://skya.espinet.net/2015/07/12/kybernisi-syriza-anel/>).

τις συνέχειες στον πυρήνα των ασκούμενων καπιταλιστικών πολιτικών κάτω από τις επιφανειακές αλλαγές στην κυβερνητική μορφή αποτελεί ένα διαχρονικό καθήκον του ταξικού ανταγωνισμού. Με αυτήν την οπτική η σημασία της κριτικής που ασκείται στο κείμενο που ακολουθεί, παραμένει αιχμηρή και χρήσιμη και μετά την επάνοδο της δεξιάς.

Μπορεί το σύνθημα «αν οι εκλογές άλλαζαν τα πράγματα, να ήταν παράνομες» να διατηρεί τη ριζοσπαστική του διαχρονικότητα, αλλά, από την άλλη, οφείλουμε πού και πού να παραδεχόμαστε ότι αν οι εκλογές δεν άλλαζαν και τίποτα, θα ήταν εντελώς ανούσιες για το σύστημα. Το μόρφωμα ΣΥΡΙΖΑ–ΑΝΕΛ επιχείρησε τη συνέχεια της αναδιάρθρωτικής πολιτικής με περισσότερη κοινωνική συναίνεση. Στην παρούσα συγκυρία, η ΝΔ φαίνεται να σκοπεύει να εδραιώσει την αναδιάρθρωση με νεοφιλελεύθερες ρήξεις, εθνικιστική συναίνεση και εντατική καταστολή, μετριασμένη μόνο από την προσπάθεια να μην απωλέσει τη βιτρίνα της μοντέρνας/ευρωπαϊκής πολιτικής που κλήθηκε να υπηρετήσει το προφίλ του ηγέτη της. Οι «αριστερές ευαισθησίες» της απελθούσας κυβέρνησης στη διαχείριση των προνοιακών πολιτικών καθίστανται περιττές για μια κυβέρνηση που έχει να απολογηθεί σ’ ένα μείγμα εθνικιστών και νεοφιλελεύθερων ψηφοφόρων, διψασμένων για «επάνοδο στην κανονικότητα», δηλαδή για σκληρή αναδιάρθρωση και καταστολή των κοινωνικών αντιστάσεων.

Στο ειδικότερο πεδίο που απασχολεί κυρίως το παρόν κείμενο, την *αναδιάρθρωση των προνοιακών πολιτικών ως διαχείριση πλεονάζοντος πληθυσμού με αιχμή τη διαχείριση των προσφύγων/μεταναστών*, η διάκριση των συνεχειών και των διαφορών στις ασκούμενες πολιτικές αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την αποτελεσματικότητα των αντιστάσεών μας. Η προεκλογική στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ προσπάθησε να μας πείσει για το... βασίλειο των επιδομάτων που υποτίθεται έχτισε, για να έρθει να το γκρεμίσει η «ανάληψη δεξιά». Στις εξαγγελίες της νέας κυβέρνησης, ωστόσο, βλέπουμε για παράδειγμα το Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) απλώς να αναβαπτίζεται σε «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» και να εξακολουθεί να παραμένει κεντρικό στην αναδιάρθρωτική στρατηγική του ελληνικού κράτους, να ενισχύεται με επιπλέον κονδύλια και να συνοδεύεται με τα πειθαρχικά μέτρα (δηλαδή τον έλεγχο, την καταγραφή, την τιμωρία ανέργων που δεν δέχονται οποιαδήποτε εργασία τους προσφέρεται) που δεν φρόντισε να ασκήσει αποτελεσματικά η απελθούσα κυβέρνηση.² Δηλαδή, επί της ουσίας, μια παγίωση των προνοιακών πολιτικών της προηγούμενης κυβέρνησης, με μεγαλύτερη έμφαση στον έλεγχο και την πειθάρχηση ως μέρος της «εξυγίανσης» των κοινωνικών πολιτικών που ευαγγελίζεται η νέα κυβέρνηση.

Στο πεδίο του ελέγχου και της διαχείρισης του προσφυγικού/μεταναστευτικού πληθυσμού, η δεξιά κυβέρνηση δεν μπορεί παρά να πατήσει πάνω στο ιδιωτικοποιημένο

2 Βλ. π.χ. «Έρχονται αλλαγές στο ΚΕΑ: Γίνεται Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα», στο <https://www.neolaia.gr/2019/07/10/erhodai-allages-sto-kea-ginetai-elaxisto-eggiimeno-eisodima/>.

κράτος πρόνοιας των ΜΚΟ, ως «ανθρωπιστικό» συμπλήρωμα του πειθαρχικού συστήματος των hot-spots και των camps που έχτισε η απελθούσα κυβέρνηση στη βάση της συμφωνίας ΕΕ–Τουρκίας μετά το Μάρτιο του 2016. Οι αλλαγές στην υπηρεσία της ίδιας αντιμεταναστευτικής στρατηγικής, όμως, δεν είναι επουσιώδεις: Το υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής καταργείται και η διαχείριση του «μεταναστευτικού» ξαναπερνάει στη δικαιοδοσία του Υπουργείου «Προστασίας του Πολίτη». Πάντα «με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου», προβλέπεται η «λειτουργία κλειστών κέντρων προσωρινής πρώτης υποδοχής και φιλοξενίας, για την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης των αιτημάτων ασύλου εντός έξι εβδομάδων», καθώς και «καλύτερος έλεγχος συνόρων με εντατικοποίηση των χερσαίων και θαλάσσιων περιπολιών», με τη χρήση... ζέπελιν κι όχι μόνο. Φυσικά, έρχεται ένα «ρωμαλέο και αποφασιστικό πρόγραμμα επιστροφών»,³ πέραν των άμεσων επαναπροωθήσεων του Λιμενικού που βλέπουν όλο και πιο συχνά το φως της δημοσιότητας.

Για όσους/ες γλιτώσουν την μέγγενη των πολιτικών «αποτροπής και προστασίας των συνόρων», προβλέπεται η «ένταξη» μέσω των «κριτηρίων ευαλωτότητας», των «ανθρωπιστικών» πολιτικών δηλαδή που εξετάζουμε ενδελεχώς στο κείμενο και συμπεραίνουμε ότι είναι ο πιο πολιτισμένος τρόπος για να πετάξεις μετά από λίγο τους/τις πιο «ευάλωτους/ες» πρόσφυγες/ισσες στο δρόμο. Αλλά ακόμη κι εδώ, για να είναι ξεκάθαρη η αποτελεσματικότητα της στρατηγικής χωρίς το «σαθρό και επικίνδυνο ιδεολογικό υπόβαθρο» του ΣΥΡΙΖΑ, προβλέπεται να εξετάζεται η «ευαλωτότητα» των αιτούντων άσυλο άπαξ κι όχι σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και όσοι/ες τελικά καταφέρνουν να επιβιβαστούν στο πλοίο για Αθήνα, να «εκπίπτουν των όσων ορίζει η κοινή δήλωση ΕΕ–Τουρκίας». Με άλλα λόγια, σκληραίνει ακόμη περισσότερο η υπάρχουσα αντιμεταναστευτική πολιτική, η οποία ήδη μοιάζει με μια κρεατομηχανή που στο ένα άκρο της έχει τα κέντρα κράτησης και στο άλλο την περιθωριοποίηση και την εγκληματοποίηση των προσφύγων. Ταυτόχρονα, κλείνουν τα «παραθυράκια» που καθυστέρουσαν την ολοκλήρωση αυτής της διαδικασίας.⁴ Σε αυτό το πλαίσιο, η πρώτη έγνοια της νέας κυβέρνησης είναι η γενικευμένη καταστολή των προσφυγικών/μεταναστευτικών καταλήψεων ως «εστιών ανομίας», χωρίς αναγκαστικά να ακολουθείται η στοχευμένη τακτική του ΣΥΡΙΖΑ που επιτίθετο επιλεκτικά σε κάποιες μόνο καταλήψεις.

Χρειάζεται, τέλος, να επισημάνουμε σε αυτήν την εισαγωγή, πέραν του γενικότερου χρονικού, και το συγκεκριμένο κινηματικό πλαίσιο συγγραφής αυτής της μπροσούρας.

3 Βλ. «Νέα σκληρότερη μεταναστευτική πολιτική απ' τον Γ. Κουμουτσάκο» στο https://www.efsyn.gr/politiki/kybernisi/204556_nea-skliroteri-metanasteytiki-politiki-ap-ton-g-koymoytsako.

4 Βλ. Άρθρο στην Καθημερινή στις 28/07/2019 «Τι αλλάζει στη διαχείριση του προσφυγικού» στο <https://www.kathimerini.gr/1035852/article/epikairothta/ellada/ti-allazei-sth-diaxeirish-toy-prosfygikoy>.

Εκτός της συλλογικής μας συζήτησης και της μελέτης στοιχείων και δεδομένων από τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο, ένα σημαντικό κομμάτι των όσων γράφουμε προέρχεται από συνεντεύξεις εργαζόμενων σε ΜΚΟ και ενταξιακές δομές (π.χ. εκπαιδευτικούς σε σχολεία για μετανάστες) καθώς και, σε μικρότερο βαθμό, από μετανάστες που διαμένουν σε καταλήψεις στέγης των Εξαρχείων. Τέλος, προτού ξεκινήσουμε την τελική συγγραφή του κειμένου (αρχές του 2019) καλέσαμε μέλη του Σωματείου Βάσης Εργαζόμενων σε ΜΚΟ (ΣΒΕΜΚΟ) σε μια κινηματική συζήτηση ανταλλαγής απόψεων γύρω από τους διαμορφωμένους άξονες.

Επικυρώνοντας την επικαιρότητα όσων συζητούσαμε, τον Απρίλιο του 2019, το ΣΒΕΜΚΟ κάλεσε σε ανοιχτή συνέλευση ενάντια στις εξώσεις από δομές στέγασης εκατοντάδων προσφύγων/ισσών που στεγάζονταν μέσω του προγράμματος ΕΣΤΙΑ. Την ίδια στιγμή κήρυττε απεργία για τις 16/4/2019, ενώ η συνέλευση που δημιουργήθηκε με τη συμμετοχή κι άλλων σωματείων-ομάδων εργαζομένων κι ατόμων κάλεσε σε πορεία προς τη Βουλή και τα γραφεία της ΕΕ το απόγευμα της ίδιας μέρας. Η απεργία χαρακτηρίστηκε πετυχημένη κλαδικά, με αρκετά μεγάλη συμμετοχή εργαζομένων σε ΜΚΟ, ενώ και η πορεία πλαισιώθηκε από τη συμμετοχή 800 περίπου ατόμων, στη συντριπτική πλειοψηφία ντόπιων. Απεργιακές κινητοποιήσεις έγιναν και σε άλλες πόλεις (Γιάννενα, Μυτιλήνη), στις οποίες δραστηριοποιούνται συνδικαλιστικά εργαζόμενοι σε ΜΚΟ.⁵

Με λίγα λόγια, ό,τι αναλύουμε παρακάτω δεν αποτελεί σίγουρα μια διανοητικού τύπου άσκηση φιλανθρωπικού ενδιαφέροντος για τους «άλλους», ώστε να δικαιολογηθεί η γενικότερη κινηματική απραξία της περιόδου ΣΥΡΙΖΑ. Αποτελεί προϊόν μιας κοπιαστικής δουλειάς ανταγωνιστικής έρευνας, από το κίνημα, που φιλοδοξεί να επιστρέψει σε αυτό,

5 Από το συγκεκριμένο κάλεσμα προέκυψε η «Συνέλευση ενάντια στις εξώσεις προσφύγων-προσφυγισσών» που επιχειρεί να μπλοκάρει τις εξώσεις από σπίτια μέσα από κοινούς αγώνες ντόπιων-προσφύγων, την αλληλεγγύη σε εργαζομένους των ΜΚΟ που διώκονται λόγω άρνησης εφαρμογής του μέτρου και την πολιτική ανάδειξη του ζητήματος της στέγασης. Ως τώρα, η συνέλευση έχει μοιράσει πλήθος κειμένων και έχει κάνει αρκετές μικροφωνικές σε χώρους μεταναστών (Υπηρεσίες Ασύλου, camps, πλατεία Βικτωρίας κ.ά.), προσπαθώντας –παρά τα τεράστια εμπόδια που βάζει σε μια αυτοοργανωμένη διαδικασία το ζήτημα των πολλών διαφορετικών γλωσσών των υποκειμένων που αφορά– να δημιουργήσει με αργά και σταθερά βήματα τις συνθήκες αντίστασης στο συγκεκριμένο μέτρο που μόλις ξεκίνησε και θα αφορά όλο και περισσότερους πρόσφυγες το επόμενο διάστημα. Σε ένα από αυτά τα μοιράσματα, ήρθαμε σε επαφή με μια πληττόμενη οικογένεια προσφύγων, που μόλις είχαν πετάξει στο δρόμο μπράβοι του Δήμου Πειραιά. Η οικογένεια αυτή, μετά από μεσολάβηση μας, έμεινε σε κατάληψη στέγης και μίλησε σε ανοιχτή εκδήλωση-συζήτηση στο Πολυτεχνείο, την Τρίτη, 11/06/19. Μετά τη δημοσιοποίηση της καταγγελίας της από τη συνέλευση και την επικοινωνία με δικηγόρους, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (ΥΑ ή UNHCR) απολογήθηκε και βρήκε εντέλει διαμέρισμα για την οικογένεια. Αναλυτικά για τη συγκεκριμένη καταγγελία βλ. <http://resistevictions.gr/2019/07/03/psifisma-kataggelia-enantia-stin-exosi-oikogeneias-afganon-prosfygon-apo-diamerisma-ston-peiraia/>, καθώς και τη σελίδα της συνέλευσης στο facebook <https://www.facebook.com/resistevictions/>.

ώστε να βοηθήσει στην ακόμη πιο κοπιαστική δουλειά της συγκρότησης κοινοτήτων αγώνα ντόπιων–μεταναστών που έχουν ως στόχο την έμπρακτη αντίσταση στην εντεινόμενη βαρβαρότητα.

β. Αποκρυπτογραφώντας τις εν εξελίξει αλλαγές στην διαχείριση του προσφυγικού και το ρόλο των ΜΚΟ

Αν κάτι μας έγινε σαφές από τη μελέτη του ζητήματος είναι κατ' αρχάς δυο πράγματα: Πρώτον, ότι για να κατανοήσεις τη διαχείριση του προσφυγικού μπορείς απλά να ακολουθήσεις τον εμπειρικό κανόνα «follow the money» που ισχύει πίσω από κάθε επιτυχημένη επιχειρησιακή στρατηγική. Η μεγάλη βιομηχανία που ονομάζεται «υποδοχή προσφυγικών ροών» και που αναγκάστηκε την τελευταία τετραετία να μεταφέρει το πεδίο δραστηριότητάς της από τις χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου στα ευρωπαϊκά σύνορα, μπορεί να διαφημίζεται ως χρηματοδοτούμενη από το «ανθρωπιστικό υστέρημα» των

πολιτών της Δύσης, αλλά στην πραγματικότητα βασίζεται σχεδόν ολοκληρωτικά σε (υπερ) κρατικά κονδύλια, είτε διεθνών οργανισμών, όπως η Ε.Ε. και ο ΟΗΕ, ή «φιλόanthρωπων» επιχειρηματιών. Πλάι σε αυτά τα μεγαθήρια του «προσφυγικού», προσπαθούν να αποκομίσουν μερίδια από την «ανθρωπιστική πίτα» και μικρότεροι παίχτες, αλλά, όπως συνηθίζεται σε συνθήκες καπιταλιστικού ανταγωνισμού, αυτοί παραγκωνίζονται μόλις σταθεροποιηθεί ένα επιχειρηματικό πεδίο. Εν ολίγοις, από το 2017 κι έπειτα συντελείται μια **συγκεντροποίηση των ΜΚΟ** που αναλαμβάνουν τη διαχείριση των προσφυγικών πληθυσμών, όντας υπόλογες στα υπερκρατικά συμφέροντα των αφεντικών που εκπροσωπούν.

Ο κανόνας του «follow the money» μάς οδηγεί στο δεύτερο κοινώς αποδεκτό σημείο για το προς τα πού οδεύει η συγκεκριμένη βιομηχανία. Το 2015-17, η ακολουθούμενη στρατηγική εστιαζόταν στο κομμάτι της **«προστασίας» («protection»)** των «θυμάτων μιας ανθρωπιστικής καταστροφής πάντα» και της **«εγκατάστασης» («resettlement»)**, της αντιμετώπισης δηλαδή των άμεσων αναγκών (σκηνές, εξοπλισμός, σίτιση, βασική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.τ.λ.) που προκύπτουν από τη διαχείριση μιας συνθήκης έκτακτης ανάγκης όπως η μαζική διέλευση μεταναστών από τις μεσογειακές ακτές. Καλώς ή κακώς, τα διαθέσιμα υπερεθνικά κονδύλια από το 2017 κι έπειτα υποστηρίζουν ότι οι αιτούντες άσυλο «προστατεύθηκαν» και δημιουργήθηκε μέσω του συστήματος των hot spots και των camps ένα απαραίτητο «έδαφος ασφαλείας» ώστε να περάσουμε στην επόμενη φάση. Στόχος της επόμενης φάσης προς την οποία κινούνται τα κονδύλια την τελευταία διετία είναι η **«ενσωμάτωση» («integration»)**, η μεταφορά δηλαδή της ευθύνης διαχείρισης των αναγκών του προσφυγικού πληθυσμού στα όργανα και τις δομές του κάθε εθνικού κράτους. Επιθυμητός στόχος όλων των συντελούμενων αλλαγών –την ώρα που γράφεται αυτό το κείμενο– είναι, λοιπόν, η «ενσωμάτωση» των προσφύγων/αιτούντων άσυλο στην «ομαλή κοινωνική ζωή», έτσι ώστε οι ΜΚΟ να συνεχίσουν το θεάρεστο έργο τους σε κάποιο άλλο σημείο της υδρογείου που έχει ανάγκη τις υπηρεσίες τους.

Δεν είναι μόνο δική μας εντύπωση ότι οι «ευγενείς προθέσεις» αυτού του σχεδιασμού «ενσωμάτωσης» υπολείπονται των δυνατοτήτων και της διάθεσης του ελληνικού κράτους να ανταπεξέλθει στις ανάγκες εκπλήρωσης του, για διάφορους λόγους. Κατ' αρχάς, όπως είχαμε αναφέρει και στο προηγούμενο τεύχος, η εμπλοκή του ελληνικού κράτους στο προσφυγικό χρησιμοποιήθηκε ως μοχλός πίεσης στο παζάρι για την ελάφρυνση/διευθέτηση των δανειακών υποχρεώσεων της χώρας. Έπειτα, τη διετία 2015-2017 το ελληνικό κράτος χρειάστηκε να εκπαιδευθεί στο know-how της εν λόγω «βιομηχανίας των camps», καθώς γνώριζε ως τότε μονάχα να αντιμετωπίζει τους εισερχόμενους μετανάστες ως παράνομο και καταδιωκόμενο εργατικό δυναμικό. Το κατά πόσον ενσωμάτωσε την εν λόγω τεχνογνωσία διαχείρισης πληθυσμών ώστε να λειτουργήσει από ένα σημείο κι έπειτα αυτόνομα, προχωρώντας στο επόμενο στάδιο, είναι τουλάχιστον συζητήσιμο.

Τέλος, και πιο βασικό για εμάς, το τελικό προϊόν της «βιομηχανίας των camps/προσφυγικού» δεν είναι σε καμιά περίπτωση η καλύτερευση της μοίρας των μεταναστευτικών πληθυσμών. Είναι **ο διαχωρισμός και ο κατακερματισμός τους με τη δημιουργία δυο ταχυτήτων εντός τους: έτσι ώστε ένα κομμάτι τους να κυνηγά τα προγράμματα των ΜΚΟ προκειμένου να καταφέρει να ξεφύγει από το καθεστώς εξαίρεσης από πολιτικά/εργασιακά δικαιώματα και ένα άλλο, μεγαλύτερο, κομμάτι να παραμένει αποκλεισμένο και αόρατο, έχοντας ως μοναδική λύση επιβίωσης τη μαύρη οικονομία**. Μ' αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται μια **περισσευούμενη εργατική δύναμη**, η οποία όσο δεν αξιοποιείται παραμένει πειθαρχημένη σε συνθήκες καταστολής/φυλακής. Αυτό το προϊόν άγριας εκμετάλλευσης μιας μερίδας του παγκόσμιου προλεταριάτου πρέπει να παράγεται φυσικά σε μια «ανθρωπιστική» συσκευασία με αποτυπωμένες τις πολύχρωμες στάμπες της δημοκρατίας, των ίσων ευκαιριών, των δικαιωμάτων και των υπόλοιπων δυτικών αξιών. Αυτή είναι η κυρίαρχη πολιτική γραμμή για το μεταναστευτικό εντός ΕΕ, με την οποία συντάσσεται και το ελληνικό κράτος, και η οποία δεν μπορεί παρά να ενδυναμώνει την ακροδεξιά αντιπολίτευση που ζητάει να απαλλαχθούμε από την «ανθρωπιστική» μορφή και να επικεντρωθούμε στο κατασταλτικό/ρατσιστικό περιεχόμενο.

Επομένως, παρά τις προφανείς καθυστερήσεις του ελληνικού κράτους στο να συμβαδίσει με τα ευρωπαϊκά ζητούμενα στο συγκεκριμένο τομέα, το βασικό που πρέπει να έχουμε κατά νου είναι ότι **η επιδιωκόμενη ενσωμάτωση δεν είναι παρά ενσωμάτωση δια του αποκλεισμού** και η μονιμοποίηση του τείχους που χτίζεται εντός των δυτικών κοινωνιών. Ενός τείχους **γεωγραφικού αποκλεισμού** αρχικά σε μια χώρα, σ' ένα νησί, σ' ένα camp κι έπειτα ενός ευρύτερου **αποκλεισμού από την κοινωνική ζωή και την επίσημη αγορά εργασίας**. Εξετάζοντας τη «διαχείριση του πλεονάζοντος πληθυσμού» και τηρώντας τις απαραίτητες αναλογίες,⁶ μπορούμε να πούμε ότι η αναπαραγωγή των μεταναστών ως εργατικής δύναμης μέσα κι έξω από τα camps έχει έρεισμα στην ίδια φιλοσοφία με την οποία προσεγγίζεται η αναπαραγωγή των ανέργων στο σύστημα του workfare.⁷ Το αντικείμενο και των δυο συστημάτων βρίσκεται αποκλεισμένο από τη μισθωτή εργασία στο περιθώριο της καπιταλιστικής «κανονικότητας», οπότε για να

6 Αναλύοντας τη φιλοσοφία και συγκρίνοντας τις πολιτικές για τους ανέργους και τις αντίστοιχες για τους μετανάστες, ως πολιτικές διαχείρισης περισσευούμενων πληθυσμών, σε καμιά περίπτωση δεν υποτιμούμε τη βαρύνουσα σημασία που έχει η έλλειψη χαρτιών και πολιτικών δικαιωμάτων για τους δεύτερους. Άλλωστε, εν απουσία κοινών αγώνων και μιας κινηματικής προοπτικής, ένα μέρος των ντόπιων εκμεταλλευόμενων αντιδρά στην υποτίμησή του προσδεδεμένο στα λίγα πρόνομια που του απομένουν, όπως η ιδιότητα του Έλληνα πολίτη, εκφράζοντας ρατσιστικές συμπεριφορές.

7 Ως workfare ορίζουμε την «ανταποδοτική πρόνοια» για ανέργους, όπου το επίδομα ανεργίας αντικαθίσταται με την παροχή εργασίας σε προγράμματα τύπου «κοινωφελή»/voucher. Βλ. τις μπροσούρες της ΣΚΥΑ «Workfare: η συνέχεια της ανεργίας με άλλα μέσα», Ιούνιος 2013, και «Workfare Reloaded: αγώνες ενάντια στην επιβολή της εργασίας ως 'ωφέλειας'», Ιανουάριος 2015.

μπορέσει να συντηρηθεί ως λιμνάζουσα/εκπαιδευόμενη εργατική δύναμη του δίνονται κάποια πενιχρά επιδόματα και υποτυπώδεις προνοιακές παροχές, μέσα από μια εξαντλητική γραφειοκρατική διαδικασία. Και στα δυο αυτά συστήματα διακινούνται τεράστια κονδύλια από τα οποία συντηρούνται ένα πλήθος μεσαζόντων, τύπου ΜΚΟ.⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, η τεράστια γραφειοκρατία, η θυματοποίηση, αντικειμενοποίηση, περιθωριοποίηση κι εντέλει εγκληματοποίηση των ανέργων/μεταναστών, η «κακοδιαχείριση», τα «λαμόγια», η ανοργανωσιά του κράτους και η φαινομενική σύγκρουση μεταξύ ΕΕ, «υπεύθυνων» ΜΚΟ και «ανέτοιμου» ελληνικού κράτους δεν είναι η εξαίρεση, αλλά ο κανόνας με τον οποίο πρέπει να έρθουν αντιμέτωποι όσοι/ες περισσεύουν στο σύγχρονο καπιταλισμό.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό και των δυο συστημάτων (camps/workfare) στο οποίο αξίζει να σταθούμε είναι η βαρύτητα που καταλαμβάνει η **έννοια της «ευαλωτότητας», ως δείκτης θυματοποίησης και κατακερματισμού των συλλογικών υποκειμένων, αλλά και ατομικής κινητικότητας** εντός αυτών των συστημάτων. Κατ' αρχάς είναι το ίδιο το κράτος που εντάσσει τόσο τον ντόπιο άνεργο πληθυσμό όσο και τον προσφυγικό/μεταναστευτικό στην ίδια προνοιακά διαχειρίσιμη κατηγορία των *«Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού»*, εντός της οποίας περικλείονται οι υποκατηγορίες των *«Ειδικών Ομάδων Πληθυσμού»* και των *«Ευάλωτων Ομάδων Πληθυσμού»*.⁹

Η σημαντική αλλαγή που εντοπίζουμε είναι ότι μέχρι τώρα η αναγνώριση της ευαλωτότητας (vulnerability) αποτελούσε θεμελιώδη αποδοχή και αιχμή του δόρατος των πολιτικών αλληλεγγύης ενάντια στη νεοφιλελεύθερη μεταρρύθμιση. Εφόσον δηλαδή ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός είτε προτιμούσε να αγνοεί εντελώς την ύπαρξη περιθωριοποιημένων ομάδων είτε πρότεινε ως έξοδο από μια τέτοια κατάσταση την αέναη ευδαιμονία, την ατομική επιτυχία και την κατανάλωση, οι ανταγωνιστικές πολιτικές

8 Οι ΜΚΟ συμμετείχαν άλλωστε στην πρώτη ελληνική εφαρμογή των «κοινωνικών προγραμμάτων» (2012-2013), για να πεταχτούν εκτός, στη συνέχεια, λόγω των αγώνων των «ωφελομένων», βλ. μπισσοπούρας ό.π.

9 Όπως ορίζεται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, οι Ευπαθείς Ομάδες Πληθυσμού χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: 1. Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού: είναι εκείνες οι ομάδες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς. Σε αυτές ανήκουν άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές), εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα, οροθετικοί, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες και 2. Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού: είναι οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, λόγω οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών αιτίων. Σε αυτές ανήκουν ενδεικτικά οι άνεργοι νέοι, οι άνεργες γυναίκες, οι άνεργοι άνω των πενήντα ετών, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών και τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών, γυναίκες θύματα κακοποίησης, οι αναλφάβητοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών, τα άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες.

απαντούσαν προτάσσοντας ακριβώς τα ευάλωτα υποκείμενα ως τα υποκείμενα εκείνα μέσω των οποίων και για τα οποία πρέπει να επέλθει η αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης. Η μακροχρόνια κρίση και οι πολιτικές αναδιάρθρωσης επέφεραν όμως μια πολύ πραγματική έλλειψη πόρων και μια διάλυση υπάρχοντων κοινωνικών δικτύων αναπαραγωγής, που οδήγησαν σε μια ένταση των κοινωνικών ανισοτήτων, στην ευρύτερη υποτίμηση της εργασίας μας και σε μια κατάληψη του χώρου και χρόνου των εκμεταλλευόμενων από την αγορά.

Το νεοφιλελεύθερο ή «σοσιαλφιλελεύθερο»¹⁰ κράτος φαίνεται τώρα να μετατρέπει τα ευάλωτα υποκείμενα, από εν δυνάμει υποκείμενα κοινωνικής αλλαγής, σε εμπειρικά μετρήσιμες κοινωνικές ομάδες που αποτελούν στόχο κοινωνικών πολιτικών – οι οποίες με τη σειρά τους στοχεύουν να εγκαταστήσουν νέες εξαρτημένες μορφές κοινωνικής αναπαραγωγής, να παγιώσουν τις ταξικές διακρίσεις που βάθυνε η κρίση και να δημιουργήσουν νέα εξατομικευμένα υποκείμενα με άκρως υποτιμημένη αξία εργασίας. Με άλλα λόγια, εισάγοντας το κριτήριο της ευαλωτότητας εντός των προνοιακών συστημάτων διαχείρισης των «ειδικών ομάδων πληθυσμού» και μοριοδοτώντας το παραπάνω, το κράτος υπό συνθήκες καπιταλιστικής κρίσης: πρώτον, **εντείνει τους υπάρχοντες διαχωρισμούς και την εξατομίκευση** εντός των κοινωνικά περιθωριοποιημένων υποκειμένων. Δεύτερον, **ενισχύει την (αυτο)θυματοποίηση** τους, ένα ιδεολογικό περιεχόμενο απαραίτητο για τη συντήρηση των ταξικών αποκλεισμών, τη **φυσικοποίηση και ισχυροποίηση των περιφράξεων**, που αποκόβουν τον περισσευούμενο πληθυσμό από τον παραγόμενο κοινωνικό πλούτο και την ομαλή κοινωνική ζωή. Όλα τα παραπάνω μεταφράζονται σε αντίστοιχες συμπεριφορές μέσα στα στενά όρια του νέου αυτού συστήματος: στην περίπτωση του *workfare*, οι άνεργοι καταφεύγουν π.χ. στη μαύρη ή αδήλωτη εργασία για να αποκτήσουν τα μόρια της μακροχρόνιας ανεργίας, στη δε περίπτωση των *campes*, οι μετανάστες-πρόσφυγες χτίζουν μια στρατηγική επιβίωσης που στόχο έχει να τους βοηθήσει να ενταχθούν στις «ευάλωτες κατηγορίες» και να επωφεληθούν των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτές. Αξίζει να διερωτηθούμε συνεπώς αν όντως η ευαλωτότητα, σε συνθήκες τέτοιες, αποτελεί παράγοντα δημιουργίας κοινωνικών σχέσεων που οδηγούν σε αλληλέγγυες δράσεις ή, τελικά, ένα αφομοιωμένο όπλο των αφεντικών.

10 «Ο 'σοσιαλφιλελευθερισμός' αναπτύχθηκε κυρίως στον αγγλοσαξονικό κόσμο και στις σκανδιναβικές χώρες. Αποτελεί ουσιαστικά μια από τις πηγές του βρετανικού Εργατικού Κόμματος και του αμερικανικού Δημοκρατικού Κόμματος: το κράτος αποφεύγει σε γενικές γραμμές να παρεμβαίνει απέναντι στις αγορές, το κάνει όμως σε ορισμένους τομείς (παιδεία, φτώχεια, υγεία) για να αποκαθιστά μια κοινωνική δικαιοσύνη [...] Σήμερα, ο σοσιαλφιλελευθερισμός τοποθετείται ανάμεσα στη σοσιαλδημοκρατία και το νεοφιλελευθερισμό και βασικοί του εμπνευστές θεωρούνται ο Τόνι Μπλερ και ο Γκέρχαρντ Σρέντερ.» (από <https://www.in.gr/2014/09/04/world/ti-en-pooyme-otan-milame-gia-ton-sosialeleutherythismo/>). Θεωρούμε ότι σε οποιαδήποτε μορφή, είτε με την εφαρμογή ακραίων νεοφιλελεύθερων πολιτικών, είτε σε πιο «σοσιαλφιλελεύθερες» κατευθύνσεις, το βασικό ζητούμενο για το σύγχρονο αστικό κράτος είναι η υποτίμηση της εργατικής τάξης και η αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων.

Επανερχόμενοι και συνοψίζοντας τις συντελούμενες αλλαγές αυτή τη στιγμή στη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης, υποστηρίζουμε ότι η συγκεντροποίηση των ΜΚΟ και η μετατόπιση του βάρους από την «προστασία/εγκατάσταση» στην «ενσωμάτωση» περνά μέσα από τη συστηματοποίηση των αποκλεισμών και του περιορισμού κίνησης, με βάση εκκίνησης τα hot spots/camps και οδούς διαφυγής τα κριτήρια ευαλωτότητας. Η μετάβαση στη φάση της «ενσωμάτωσης» θα οδηγήσει και στην **υποτιθέμενη αποσυμφόρηση των camps**, που όλοι παραδέχονται ότι λειτουργούν σε άθλιες συνθήκες, ως αποθήκες ανθρώπων. Αποκωδικοποιώντας όμως τη μεταναστευτική πολιτική ΕΕ-Ελλάδας (και της όποιας εσωτερικής τους κόντρας), βλέπουμε ότι όλο αυτό το σύστημα που ευαγγελίζεται την έξοδο των προσφύγων/μεταναστών από τα camps και την ομαλή ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία δεν μπορεί παρά να **μονιμοποιεί τα hot spots και τα camps ως τη βάση, το πρώτο στάδιο της συγκέντρωσης/περιορισμού των προσφύγων/μεταναστών**, μέσω του οποίου θα συντελείται μια διαλογή αυτών που θα δικαιούνται την πολυπόθητη έξοδο και «ενσωμάτωση». Την ίδια στιγμή, με τα σύννεφα πολέμου περιφερειακά του δυτικού κόσμου να αυξάνονται αντί να μειώνονται, την κλιματική αλλαγή να φαίνεται τα επόμενα χρόνια να προστίθεται στη φτώχεια, τους πολέμους και τις δικτατορίες ως αιτία μετανάστευσης, καθώς και με την όξυνση του αντιμεταναστευτικού κλίματος στις δυτικές κοινωνίες, έχουμε κάθε λόγο να προβλέπουμε ότι τα hot spots-κέντρα κράτησης και τα camps ως κεντρικός τρόπος διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης έχουν έρθει για να μείνουν. Η κατάργησή τους σαφώς δεν περνά μέσα από τις κρατικές πολιτικές ενσωμάτωσης, αλλά μέσα από την κοινή/διεθνιστική πάλη ντόπιων και μεταναστών εκμεταλλευόμενων και αποκλεισμένων.

γ. Η κοινωνική αναπαραγωγή των μεταναστών εντός/εκτός των camps κι ο ρόλος των «αγανακτισμένων»

Η κατατεθειμένη σε διάφορα πεδία αγώνα άποψη της συνέλευσής μας είναι ότι, ενώ δεν πρέπει να χάνουμε από το πεδίο ορατότητας μας τον όποιο στρατηγικό στόχο, αν αυτός δεν συνδέεται με τα καθημερινά ζητήματα και τους επιμέρους αγώνες στους τόπους αναπαραγωγής και εργασίας των εκμεταλλευόμενων, τότε λειτουργεί μόνο ως ιδεολογική αυτοεπιβεβαίωση στα αυτιά ενός πολιτικοποιημένου ακροατηρίου. Στην περίπτωση του workfare, για παράδειγμα, στρατηγικός στόχος του κινήματος οφείλει να είναι η κατάργηση της «κοινωφελούς εργασίας» ως μορφής εκμετάλλευσης των ανέργων, στόχος όμως που πρέπει να συνδέεται με την ανάπτυξη επιμέρους αγώνων εντός αυτού του θεσμικού πλαισίου στις υπηρεσίες που δουλεύουν και στις γειτονιές που κινούνται οι «ωφελοούμενοι/ες» άνεργοι/ες. Έτσι και στο θέμα μας, το αίτημα της κατάργησης των κέντρων κράτησης και των camps ως τόπων φυλάκισης των μεταναστών δεν μπορεί παρά να συνδέεται με τους συλλογικούς αγώνες των μεταναστών να ξεφύγουν από τις προσταγές του συστήματος των camps, που δίνονται είτε εντός είτε εκτός αυτών. Για να γίνει αυτό χρειάζεται πρώτα να εξετάσουμε λεπτομερώς τις συνθήκες αναπαραγωγής των προσφύγων/μεταναστών, επιχειρώντας πρώτα-πρώτα μια σκιαγράφιση του μοντέλου διαχείρισης του μεταναστευτικού πληθυσμού από τον κρατικό μηχανισμό, με όχημα τα κέντρα κράτησης.

Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι βρισκόμαστε στα τέλη της δεύτερης περιόδου διαχείρισης των μαζικών μεταναστευτικών κινήσεων, οι οποίες εκδηλώθηκαν πιο έντονα το 2015-2016. Και αν υπάρχει κάποιο νόημα σε αυτήν την παραγωγή αφαιρετικών κατηγοριοποιήσεων, δεν είναι άλλο από την προσπάθεια ευρύτερης κατανόησης της εποχής που διανύουμε, η όποια παρουσιάζει έντονες και ποιοτικές διαφορές στη δια-κρατική διαχείριση του μεταναστευτικού-προσφυγικού ζητήματος από την πλευρά των κυρίαρχων αλλά και της επιδεικνυόμενης αλληλεγγύης του ντόπιου κομματιού του κοινωνικού ανταγωνισμού.

Οι δυο κύριες πύλες εισόδου των προσφύγων-μεταναστών στην Ελλάδα είναι από τις ακτές της Τουρκίας στα νησιά του Αιγαίου και από τα χερσαία σύνορα στον Έβρο. Η δεύτερη περίοδος μεταναστευτικής διαχείρισης (τέλη 2016-2019), θα μπορούσαμε να πούμε ότι ξεκινάει από την υπογραφή της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας, αφού η τελευταία προβλέπει την αναγνώριση της Τουρκίας ως ασφαλούς τρίτης χώρας, νομιμοποιώντας έτσι τις εκτεταμένες επαναπροωθήσεις που είδαμε να πραγματοποιούνται όλη αυτήν τη περίοδο. Η κρατική διαχείριση, με τη σειρά της, θα προσαρμοστεί σε αυτήν την κατάπτυστη συνθήκη, επιβάλλοντας ευρύτερους γεωγραφικούς περιορισμούς στο νεοεισαχθέντα μεταναστευτικό πληθυσμό: έντονους φραγμούς στην πρόσβαση στο ηπειρωτικό κομμάτι

της χώρας και ταυτόχρονα σταδιακό εγκλωβισμό, μέσω των camps, στα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου. Αναφερόμαστε σε αυτήν τη μετατροπή των νησιών σε «γκρίζα ζώνη» ως δημιουργία ενός τόπου συγκεντροποίησης, επιτήρησης και αποκλεισμού των νέων μεταναστών.

Αρχικά οι μετανάστες-πρόσφυγες πρέπει να παραμείνουν υποχρεωτικά για ένα μήνα (έξι εβδομάδες, πλέον, με τη νέα κυβέρνηση ΝΔ) μέσα στα hot spots/κλειστά κέντρα κράτησης (γνωστά ως ΚΥΤ –Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης– στην κρατική αργκό) που υπάρχουν στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου ή στην Ορεστιάδα. Όσοι/ες επιλέγουν να ξεφύγουν από τη φυλάκιση που τους/τις περιμένει –χωρίς να έχουν διαπράξει κάποιο ποινικό αδίκημα– εισέρχονται στην κατηγορία των «παράτυπων μεταναστών» που πρέπει να βρουν έναν τρόπο να επιβιώσουν παράνομα.

Για να γίνει δεκτό το αίτημά τους για άσυλο στη χώρα, οι αιτούντες άσυλο περνάνε δυο συνεντεύξεις, μια καταγραφής και μια επί της ουσίας. Υπάρχει και μια άλλη διαδικασία που συμβαίνει μόνο στα νησιά: γίνεται μια συνέντευξη, βάσει της οποίας αξιολογείται αν ο μετανάστης νομίμως έχει καταθέσει αίτηση για άσυλο εδώ ή θα έπρεπε να έχει καταθέσει αίτηση στην «ασφαλή τρίτη χώρα», δηλαδή στην Τουρκία. Αν βγει αρνητική απόφαση, ο μετανάστης εγκλωβίζεται στο νησί και περιμένει να εξεταστεί το αίτημά του σε δεύτερο βαθμό. Αν βγει δεύτερη αρνητική απόφαση, η αστυνομία τον απελαύνει στην Τουρκία. Οι αιτούντες άσυλο που ξεφεύγουν από τη διαδικασία της απέλασης, μέχρι να εξεταστεί η αίτηση τους (διαδικασία που μπορεί να πάρει ως και 2 χρόνια), δικαιούνται να λαμβάνουν το **επίδομα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ (ΥΑ)**, ένα μηνιαίο ποσό 150 ευρώ, για το οποίο θα περιμένουν άλλους 2-3 μήνες μέχρι να φτάσει στα χέρια τους από τη στιγμή που το αιτούνται, αλλά ουσιαστικά είναι το μόνο μέσο επιβίωσής τους, πάνω στο οποίο δομείται κατά βάση η αποδοχή του όλου «συστήματος των camps».

Αν ένα άτομο καταφέρει να κριθεί «ευάλωτο», έρχεται στην ενδοχώρα με επίσημη μεταφορά. Η αστυνομία μαζί με την ΥΑ, που αναλαμβάνει και τα έξοδα μεταφοράς, καταρτίζουν μια λίστα και στέλνουν π.χ. στο camp του Ελαιώνα κάποιον που έχει συγγενείς εκεί. Υπάρχει και η περίπτωση να φύγει κάποιος μετανάστης μόνος του, οπότε αρχίζει και χτυπάει πόρτες camps· σ' αυτήν την περίπτωση πρέπει ο διοικητής του εκάστοτε camp να ρωτήσει το υπουργείο αν μπορεί να γίνει καταγραφή. Συνήθως η απάντηση είναι αρνητική. Αν όμως ο μετανάστης δεν καταγραφεί, δεν παίρνει χρήματα από την ΥΑ και αποκλείεται κι από τις λοιπές προνοιακές υπηρεσίες. Έτσι οι περισσότεροι περιμένουν την επίσημη μεταφορά. Αν καταφέρουν να φτάσουν στα camps, επειδή οι συνθήκες εκεί είναι άθλιες, κάποιοι μετανάστες φεύγουν και αναζητούν καλύτερες συνθήκες, π.χ. σε καταλήψεις στέγης ή συλλογικά ενοίκια. Αφού ο μετανάστης/στρια καταγραφεί σε camp ο επίσημος τρόπος να μεταφερθεί σε κάποιο σπίτι είναι να μπει σε πρόγραμμα στέγασης της ΥΑ, πάλι μέσω της «ευαλωτότητας».

Στη φάση που διανύουμε, η υπάρχουσα μορφή των κέντρων κράτησης παγιώνεται ως ο ένας από τους κεντρικούς τρόπους ελέγχου των μεταναστών από το ελληνικό κράτος. Την ίδια στιγμή, οι φρικτές συνθήκες διαβίωσης σε hot spots, όπως αυτό της Μόριας, ή σε camps, όπως αυτό του Σκαρμαγκά, έχουν καταγραφεί σε ρεπορτάζ ξένων ΜΜΕ. Η νέα αυτή συνθήκη έρχεται να διευρύνει την ήδη καθιερωμένη βαρβαρότητα της διαβίωσης στα κέντρα κράτησης με τη συνεχή χωροταξική επέκτασή των camps και τον εγκλεισμό ολοένα μεγαλύτερου αριθμού μεταναστών/τριών σε απάνθρωπες συνθήκες. Δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι είναι στοιβαγμένοι σε σημείο απελπισίας σε «ΚΥΤ», στα νησιά, η χωρητικότητα των οποίων είναι, θεωρητικά, για μόλις 6.000 άτομα, με άθλια σίτιση, βρώμικα νερά, βουλωμένες αποχετεύσεις και ποντίκια και αύξηση των περιστατικών (σεξουαλικής και μη) βίας. Τέλος, μπορεί αυτή η περίοδος να μην φαντάζει παρόμοια, όσον αφορά την έκταση του εισερχόμενου πληθυσμού, με εκείνην της περιόδου 2015-2016, ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι η μεταναστευτική κίνηση σταματάει να είναι μαζική.

Παρόμοια εικόνα εξαθλίωσης και εγκατάλειψης, όπως είπαμε, καταγράφεται και σε άλλα camps, όπως στο Σκαρμαγκά, όπου για πολλούς μήνες δεν υπήρχε καν «site management» (υπεύθυνος του υπουργείου), με αποτέλεσμα τα άτομα που πηγαίνουν εκεί να μην μπορούν να καταγραφούν και άρα να μην έχουν πρόσβαση στα χρήματα της ΥΑ, σε ΑΦΜ, ΑΜΚΑ κ.τ.λ. Σε αυτήν και σε παρόμοιες άλλες περιπτώσεις πολλοί/ες βρίσκουν άλλες οδούς να αποκτήσουν χρήματα, όπως η μαύρη οικονομία και το παράνομο εμπόριο, ενώ όλες οι αναφορές συγκλίνουν στο ότι αυξάνεται η σεξεργασία ως πηγή εισοδήματος. Από την άλλη, τα camps λειτουργούν αναγκαστικά και ως τόποι συγκρότησης κοινοτήτων μεταξύ των μεταναστών/τριών, που συγκροτούν δικά τους δίκτυα ενημέρωσης, οργάνωσης και κοινωνικής αναπαραγωγής. Από την απλή πράξη της φροντίδας των πραγμάτων ή των παιδιών μιας οικογένειας, μέχρι την ενημέρωση για καθημερινές ανάγκες ή για τρόπους επιβίωσης, η συμβίωση αυτή συνιστά μια από τα κάτω μορφή οργάνωσης απέναντι στα αδιέξοδα της προσφυγικής ζωής. Δομείται έτσι μια αναγκαστική αντίφαση, όπου πολλοί/ες μετανάστρι/ες δήλωναν (κυρίως την πρώτη περίοδο) ότι προτιμούν την άθλια συλλογική ζωή στα camps από την απομόνωση σε ένα διαμέρισμα, σε μια γειτονιά στην οποία δεν γνωρίζουν κανέναν.

Σε ό,τι αφορά τις καταλήψεις μεταναστών, την περίοδο ΣΥΡΙΖΑ συνεχίστηκε η «έξυπνη» καταστολή τους,¹¹ ώστε να μην αποτελέσουν ανάχωμα στην εφαρμογή της πολιτικής περιορισμού της ελευθερίας κίνησης των προσφύγων-μεταναστών. Πέραν των επιλεκτικών εκκενώσεων, το χτύπημα των καταλήψεων περνάει κυρίως μέσα από την έλλειψη πρόσβασης σε χαρτιά (καταγραφή, ΑΦΜ, ΑΜΚΑ) που συνεπάγεται η έλλειψη

11 Κυρίως μέσω της σύνδεσης των καταληψιών με παράλληλες επιχειρήσεις εναντίον εγκληματικών κυκλωμάτων, τακτική που εφαρμόστηκε αρχικά εναντίον των μεταναστών-μικροπωλητών της ΑΣΟΕΕ και συνεχίστηκε (τους πρώτους μήνες του 2019) στις περιπτώσεις των εκκενώσεων των καταλήψεων Single Men, στην Αραχώβης 44, και Clandestina στην Μπουμπουλίνας, Εξάρχεια.

επίσημα δηλωμένης κατοικίας, παρόλο που πολλοί αιτούντες άσυλο φαίνεται να βρίσκουν τρόπο να διαμένουν εκεί χωρίς να χάνουν την πρόσβαση σε αυτά. Αν και η περίπτωση του City Plaza, και της κατάληψης Νοταρά έχουν δείξει ότι η πολιτική οργάνωση των ίδιων των προσφύγων είναι σίγουρα πιο εύκολη σε μια κατάληψη απ' ό,τι σ' ένα camp, εντούτοις αυτή λειτουργεί περισσότερο ως μέσο ανάγκης κι όχι ως πολιτική επιλογή, ενώ δεν είναι ασυνήθιστο οι ίδιοι οι καταληψίες μετανάστες να δηλώνουν ότι θα προτιμούσαν να διαμένουν, ιδανικά, σε ένα οργανωμένο camp με ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης, λόγω της πρόσβασης που πιστεύουν ότι θα είχαν σε επιθυμητές υπηρεσίες. Όπως και στα camps, άλλωστε, η καθημερινότητα ενός μετανάστη σε κάποιες καταλήψεις οργανώνεται γύρω από την αναζήτηση τροφής από τα διάφορων ειδών συσσίτια που οργανώνουν ΜΚΟ και Εκκλησία, αν και η ρουτίνα της επιβίωσης σπάει σε κάποιο βαθμό από τις δημιουργικές και υποβοηθητικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε αυτές και από τις σχέσεις αλληλεγγύης που χτίζονται με ένα τμήμα του ντόπιου κινηματικού κόσμου.

Αναφερόμενοι στα ζητήματα κοινωνικής αναπαραγωγής των προσφύγων-μεταναστών πρέπει να αναφερθούμε και στον πολιτικό ανταγωνισμό που διεξάγεται εντός των τοπικών κοινωνιών. Είδαμε, λοιπόν, την ανά τόπους συγκρότηση «επιτροπών αγανακτισμένων κατοίκων» από ντόπιους, στις περιοχές διαμονής των προσφύγων-μεταναστών, μέσα στις οποίες κολυμπούν «σαν το ψάρι στο νερό» ομάδες φασιστών. Τέτοιες πρωτοβουλίες αναπτύχθηκαν κυρίως στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, αν και το τελευταίο διάστημα προσπαθούν να εξαπλωθούν και γύρω από ξενοδοχεία και διαμερίσματα στέγασης προσφύγων (π.χ. στα Βίλια Αττικής). Η συντηρητική/ρατσιστική αντίδραση μιας σημαντικής μερίδας των τοπικών κοινωνιών αναμφισβήτητα πυροδοτήθηκε από την κρατική πολιτική συγκεντροποίησης των μεταναστών στα νησιά του ΒΑ Αιγαίου, γεγονός που καθόρισε, νομίζουμε, σημαντικά την μαζικοποίηση και ανασύνταξη του ακροδεξιού μπλοκ (οργανωμένου και μη) σε αυτές τις περιοχές. Το τελευταίο, στην πιο «κεντροδεξιά» εκδοχή του, επικαλείται κυρίως την «υποβάθμιση των νησιών λόγω των προσφύγων», εκπροσωπώντας και σε ένα βαθμό τα συμφέροντα της τουριστικής βιομηχανίας των νησιών, της οποίας η εικόνα πλήττεται από την παρουσία χιλιάδων φυλακισμένων ανθρώπων εκεί. Το σίγουρο επίσης είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις οι ρατσιστές/φασίστες αντιμετώπισαν τα αντιφασιστικά κινηματικά δίκτυα που τους περιόρισαν το έδαφος δράσης, με την ΕΛΑΣ, ως συνήθως, να γέρνει υποστηρικτικά προς το μέρος των πρώτων.

Είναι εύκολο να διαπιστώσουμε ότι οι επιτροπές αυτές, παρά τον «υπερκομματικό» τους χαρακτήρα, συνδέονται και με την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων μικροπολιτικών συμφερόντων στις τοπικές κοινωνίες. Αν κοιτάξουμε άλλωστε τη μεγάλη εικόνα, οι αντιδράσεις τους βοηθάνε στο να παρέχονται στις τοπικές τουριστικές οικονομίες ανταλλάγματα, όπως η μείωση του ΦΠΑ μόνο για τα συγκεκριμένα νησιά. Αλλά και πέραν των συμφερόντων της τουριστικής βιομηχανίας που εξυπηρετούν, φαίνεται να χρησιμεύουν κι ως πολιορκητικός κριός στους τοπικούς άρχοντες που διαρρηγνύουν τα ιμάτια τους ότι «δεν είναι ρατσιστές αλλά...». Οι τελευταίοι επωφελούνται από επιπλέον κονδύλια,

προγράμματα, «ωφελομένους» εργαζομένους, που εκ πρώτης όψεως καλύπτουν τις ανάγκες των hot-spot, αλλά στην πραγματικότητα τους χρησιμεύουν ώστε να δείχνουν «έργο» και να καλύπτουν κενά σε τοπικό επίπεδο. Το σίγουρο είναι ότι η βιομηχανία των hotspot/camps μπορεί να μην είναι τόσο κερδοφόρα και χλιδάτη όσο η τουριστική, αλλά αποφέρει κέρδη στις τοπικές κοινωνίες, ενώ η στοχοποίηση των αποκλεισμένων μεταναστών στο νησί ως «απειλή» συμβαδίζει με τη διαφόρων ειδών εκμετάλλευσή τους (μία πτυχή της οποίας φαίνεται να είναι η μαύρη αγροτική εργασία) από τα ντόπια αφεντικά.

δ. «Από τον αποκλεισμό και την αποτροπή στην ένταξη»¹² κι από την ένταξη στο δρόμο;

Στο πεδίο, τώρα, των προνοιακών πολιτικών διαχείρισης των μεταναστών, πέρα από την αρχική εξάμηνη πρόσβαση στο χρηματικό βοήθημα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, ένας μεγάλος αριθμός των αιτούντων άσυλο και των αναγνωρισμένων ως ευάλωτων κοινωνικών ομάδων φιλοξενούνταν, μέχρι πρότινος, στο πλαίσιο του σχετικού προγράμματος ESTIA της Ύπατης Αρμοστείας, με τη νομική, πάντα, αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητάς τους. Το πρόγραμμα αυτό στέγαζε ανθρώπους σε 600 διαμερίσματα, παρέχοντας παράλληλα άλλη μια σειρά υπηρεσιών (διερμηνεία, μεσολάβηση σε ιατρική περίθαλψη, ψυχολογική υποστήριξη κ.ο.κ.), και με την εφαρμογή του προγράμματος να αναλαμβάνεται από μη κυβερνητικές οργανώσεις, αλλά και τοπικές αναπτυξιακές εταιρείες δήμων.

Πέρα από αυτό το κύριο πρόγραμμα εγκατάστασης και ένταξης, ο κρατικός μηχανισμός, σπασμωδικότατα, ειδικά στην αρχή, προχώρησε στην εγγραφή ορισμένων ανήλικων προσφύγων στα σχολεία, σε δομές εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και δραστηριότητες κοινωνικής ένταξης (και σίγουρα κάτω από την πίεση του αντιφασιστικού κινήματος, το οποίο περιόρισε αισθητά και τους ρατσιστικούς, εθνικιστικούς αλαλαγμούς εκατέρωθεν). Ταυτόχρονα ο ΟΑΕΔ εξέδωσε απόφαση δυνατότητας εγγραφής στο μητρώο ανέργων κοινωνικών κατηγοριών ανθρώπων χωρίς μόνιμο τόπο κατοικίας, όπως μεταναστριών, προσφύγων, αστέγων κ.ο.κ. Αυτά, βέβαια, τα μέτρα παρουσιάστηκαν –προφανώς ψευδώς– ως «τομές» αριστερής παρακαταθήκης (sic) από τους διάφορους υπερασπιστές της κυβέρνησης,¹³ διαγράφοντας το συνεχές της καταστολής των μεταναστευτικών αγώνων, τις μαζικές απελάσεις, την πολλαπλή εκκένωση

12 Ο τίτλος αναπαράγεται –με μπόλικη ειρωνεία– από άρθρο «αριστερής» ακαδημαϊκού, που υπερασπίζεται τις πολιτικές «ένταξης» της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ–ΑΝΕΛ: <http://www.avgi.gr/article/10811/8795828/apo-ton-apokleismo-kai-ten-apotrope-sten-entaxe>.

13 Ό.π.

μεταναστευτικών καταλήψεων και της εξώθησή τους στην αστεγία. Στην περίπτωση αυτή, πάντως, ο στόχος της ενταξιακής διακρατικής πολιτικής, έστω και με την αισχρότερη των εφαρμογών, δεν φαίνεται να είναι άλλος από τη σύνδεση «της κοινωνικής ένταξης μέσω της αγοράς εργασίας», δηλαδή την καπιταλιστική αξιοποίηση του πολυεθνικού προλεταριάτου.

Όλα αυτά, φυσικά, που περιγράψαμε πιο πάνω αναφέρονται στην εποχή πριν την απόφαση της Ύπατης Αρμοστείας να εφαρμόσει τις ανακοινωμένες εξώσεις στους ήδη διαμένοντες πρόσφυγες στο πρόγραμμα ESTIA, υπό την απειλή της διακοπής της χρηματικής βοήθειας και πριν το συνακόλουθο τελεσίγραφο του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής προς τους πρόσφυγες να φύγουν από τα διαμερίσματα στα οποία διαμένουν, αφού «δεν εκκρεμούν πλέον αιτήσεις ασύλου από την πλευρά τους». Υπό το πρόσχημα της «ανάγκης για εγκατάσταση των νέων προσφύγων», όπως εξαγγέλλεται, οι αντιμεταναστευτικές πολιτικές δεν σταματάνε να επιβάλλουν αξιολογικές διακρίσεις ανάμεσα σε ζωές που είναι άξιες να βιωθούν και σε αυτές που δεν είναι, σε πρόσφυγες που περιμένουν να εγκατασταθούν στον κοινωνικό ιστό από τον αποκλεισμό στους στα νησιά και στους μετανάστες που ελλείπει πολιτικών κοινωνικής ένταξης δεν γνωρίζουν τη γλώσσα και έχουν ουσιαστικά αποκλειστεί από την πρόσβαση σε τροφή, στέγη και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης.

Με βάση το (πρώην) Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, οι πρόσφυγες που θα απομακρυνθούν θα έχουν προτεραιότητα στο οκτάμηνο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης που θα υλοποιηθεί σε συνεργασία με το υπουργείο Εργασίας για 3.000 πρόσφυγες, ενώ από 1η Ιουνίου του 2019 ξεκίνησε το ενταξιακό πρόγραμμα HELIOS

2 για 5.000 αναγνωρισμένους πρόσφυγες, που θα προσφέρει έξι μήνες στέγαση στα διαμερίσματα του προγράμματος ESTIA, με παράλληλες ενταξιακές δράσεις, ενώ για άλλους έξι μήνες θα προσφέρει επιδότηση ενοικίου.

Ο κύκλος αγώνα που έχει ανοίξει αναφορικά με τις εξώσεις των διαμερισμάτων των προσφύγων και οι διάφορες στιγμές του, όπως η αυτοοργανωμένη απεργία που καλέστηκε από το ΣΒΕΜΚΟ στις 16/4/2019, αποτελούν μια πρώτη ένδειξη ότι αναπτύσσονται εστίες αντίστασης στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές του ελληνικού κράτους και των διεθνών τεχνοκρατών της μεταναστευτικής επιτήρησης. Χωρίς ποτέ να μπορούμε να προκαταβάλουμε την εξέλιξη ενός εν εξελίξει αγώνα, νομίζουμε σίγουρα ότι η θετική έκβασή του θα καθοριστεί από τον βαθμό αλληλεπίδρασης και συντονισμού ντόπιων και μεταναστών, ενός ζητήματος που συνεχώς ανακύπτει στο κοινωνικό ανταγωνισμό, κυρίως σε επίπεδο λόγου και όχι πρακτικής, αλλά παραμένει πάντα υπό διαμόρφωση.

ε. Οι συνθήκες εργασίας εντός και εκτός camps

Στο μέρος αυτό του κειμένου θα εξετάσουμε πιο αναλυτικά τα διάφορα πεδία στα οποία δραστηριοποιούνται ΜΚΟ και άλλοι θεσμοί για το μεταναστευτικό. Επιλέγουμε να σταθούμε στις αντιφάσεις που δημιουργεί η εργασία μέσα και έξω από τα camps για μια πληθώρα λόγων. Κυρίως λόγω της θέσης μας ότι μέσα από τη διαχείριση των ροών του μεταναστευτικού φτιάχνεται ένας ολόκληρος τομέας της οικονομίας, ο οποίος μετατρέπει τους μετανάστες από ενεργά υποκείμενα αμφισβήτησης των (δια)κρατικών πολιτικών σε άβουλα αντικείμενα εφαρμογής αυτών και ο οποίος παγιώνει στην πράξη την αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων που έχει ξεκινήσει εδώ και καιρό. Την τελευταία περίοδο της διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ, έγινε εμφανής η μετακύλιση της ευθύνης για τους μετανάστες, από τις ΜΚΟ, σε κρατικές και δημοτικές δομές και η στροφή της προσοχής των ΜΚΟ από διαδικασίες διαχείρισης της «ανθρωπιστικής κρίσης» προς διαδικασίες ένταξης μεταναστών. Η αστυνόμευση των μεταναστών έχει ήδη ανατεθεί σε στρατό και αστυνομία, αλλά δεν είναι απίθανο να δούμε και ιδιωτικές εταιρείες σεκιούριτι στο εγγύς μέλλον. Οι δήμοι έχουν εμπλακεί με την πρόσληψη κοινωφελών σε διάφορες –κυρίως βοηθητικές– εργασίες. Ήδη, όμως, οι δημοτικές αρχές γίνονται προνομιακό πεδίο συνύπαρξης του ευρύτερου δημοσίου και ιδιωτικών εταιρειών, τόσο μέσα από εργολαβίες, αλλά και μέσα από τη λειτουργία Αναπτυξιακών Εταιρειών σε διάφορους δήμους της χώρας, που αναλαμβάνουν έργα όπως τη στέγαση προσφύγων. Με αυτήν την προοπτική κατά νου, δηλαδή την προοπτική της δημιουργίας και επέκτασης ενός τομέα εργασιών, που «παραδοσιακά» αναλάμβανε το κράτος πρόνοιας, προς έναν αστερισμό κρατικών, δημοτικών και ιδιωτικών μορφωμάτων, η περίοδος που διανύσαμε είναι κρίσιμη διότι,

με άξονα την κρίση αυτή, δοκιμάστηκαν και επιβλήθηκαν μορφές εργασίας που έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ειδικά όσον αφορά τη σχέση της μισθωτής εργασίας με το περιεχόμενό της.

Σε μια προσπάθεια να αναλύσουμε τις μορφές και το περιεχόμενο της εργασίας σε τέτοιου τύπου δομές, προσκρούουμε αρχικά σε μια σειρά από παγιωμένα σχήματα, περιορισμούς και όρια της ανάλυσης μιας περασμένης εποχής σε σχέση με το μεταναστευτικό υποκείμενο. Στο κέντρο της δυσκολίας αυτής βρίσκεται μια ηθικιστική αντίληψη των διλημμάτων που θέτει η εργασία στις δομές διαχείρισης του μεταναστευτικού. Η στάση αυτή, τυπικά, κατατάσσει τις δουλειές, στο πλαίσιο του καπιταλισμού, σε καλές και κακές (π.χ. το να είσαι κούριερ είναι μια ηθικά σωστή εργασία, ενώ το να είσαι εργαζόμενη σε ΜΚΟ ηθικά απαράδεκτη). Πέρα από την προσπάθεια ιδεολογικής συνέπειας και καθαρότητας που αναδεικνύει μια τέτοια στάση, αποκαλύπτει επίσης και μια έκδηλη αμνηχανία απέναντι στα υπαρκτά ζητήματα που θέτει τόσο η επαφή με πραγματικούς μετανάστες και μετανάστριες όσο και η απασχόληση πολιτικοποιημένων υποκειμένων, συντροφισσών και συντρόφων, μέσα στις δομές υποδοχής και ένταξης των μεταναστών/τριών. Η λογική αυτή προτάσσει την ατομική αποχή από τέτοια πόστα και την πύκνωση των κεντρικών πολιτικών δράσεων που στόχο έχουν την κατάργηση των camps, της ελεύθερης μετακίνησης ατόμων κατά μήκος των συνόρων, της αποποινικοποίησης των μεταναστών, πολύ συχνά απουσία τους. Ωστόσο, δεν μπορούμε παρά να δούμε πως η δαιμονοποίηση της εργασίας σε προνοιακές δομές για μετανάστες, με όλες τις μορφές που παίρνει, παραπέμπει όλα τα χειροπιαστά ζητήματα της πραγματικής κατάστασης, μέσα στα camps και τις δομές, σε κάποιο αόριστο μέλλον, στο οποίο το κίνημα θα είναι αρκετά μαζικό ώστε να θέσει αυτά τα ζητήματα με κεντρικό τρόπο. Αισθανόμαστε, λοιπόν, ότι πρέπει να εξετάσουμε διεξοδικά τις αντιφάσεις που προκύπτουν κατά την εργασία στον ανθρωπιστικό τομέα και στις παροχές πρόνοιας γενικότερα, διότι πρόκειται για ζητήματα που θα ανακύπτουν διαρκώς στο εξής και στα οποία αργά ή γρήγορα θα πρέπει να απαντήσουμε, εάν θέλουμε να δούμε αγώνες που θα γίνονται μαζί με τους μετανάστες και τις μετανάστριες και όχι απλώς εν ονόματί τους.

Οι τομείς εργασίας εντός και εκτός των camps διαμορφώνουν κατηγορίες εργαζομένων με διαφορετικές ιδιότητες και διαφορετικές συνθήκες εργασίας. Σχηματικά, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τον εργοδότη: πρώτον, το κράτος – δηλαδή δημόσιοι υπάλληλοι, δημοτικοί υπάλληλοι, στρατός, αστυνομία, λιμενικό, «κοινοφελείς». Δεύτερον, οι ΜΚΟ, στις οποίες υπάρχει κάποιο μόνιμο προσωπικό, αλλά ως επί το πλείστον εργάζονται επισφαλείς εργαζόμενοι με προσωρινές συμβάσεις, που καλύπτουν θέσεις που σχετίζονται με συμβουλευτική, reporting, ένταξη, ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ. Τρίτον, εταιρίες υπενοικίασης εργαζομένων, είτε μέσω της Ύπατης Αρμοστείας, που ασχολούνταν μέχρι πρότινος με την οργάνωση/διαχείριση των camps, είτε για «εξωτερικές» εργασίες, π.χ. μεταφορά/μετακίνηση, κέτερινγκ κ.ά.

Αυτή η πολυδιάσπαση στους κύριους εργοδότες, αλλά και η επιμέρους διάσπαση

ανά κατηγορία δημιουργεί πολλαπλές κλίμακες εργασίας, διαφορετικές ταχύτητες εργαζομένων και ελαστικές σχέσεις εργασίας. Έτσι, έχουμε μεγάλες διαφορές, τόσο ως προς το φορέα/αφεντικό αλλά και ως προς το μισθό και το χρόνο εργασίας. Ασφαλώς και μέσα στα πλαίσια αυτά υπάρχουν άνθρωποι που χτίζουν καριέρα και παίρνουν μεγάλους μισθούς, όμως η γενικότερη εικόνα χαρακτηρίζεται από επισφαλή εργασία, και στις ΜΚΟ και σε κρατικά πόστα. Η επισφάλεια αυτή δεν έχει να κάνει μόνο με το χρόνο απασχόλησης, αλλά αφήνει και ανοιχτό το ενδεχόμενο να πάψει κάθε ανανέωση σύμβασης, καθώς είναι εξαρτημένη από την απόδοση κονδυλίων και επιχορηγήσεων. Οι συνθήκες εργασίας παραμένουν στην αρμοδιότητα του εκάστοτε φορέα/εργοδότη, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται τα όποια προβλήματα, εργασιακά ή άλλα, ξεχωριστά, χωρίς να δημιουργείται κοινός τόπος για τους εργαζομένους. Για παράδειγμα, είναι πιθανόν οι εργαζόμενοι μιας ΜΚΟ να πληρώνονται ενώ μιας άλλης όχι, χωρίς να υπάρχει πεδίο συνάντησης των αντιστάσεων. Ή, μια ΜΚΟ πιθανόν να συνεργάζεται με αστυνομία ή κοινωνικές υπηρεσίες, αλλά να μην επεμβαίνει ουσιαστικά σε αποφάσεις που αλλάζουν τους όρους διαβίωσης μέσα στα camps. Τέλος, η προσωρινότητα πολλών εργαζομένων, πέραν του ότι δρα ως μια επιπλέον δυσκολία στη σύναψη σχέσεων αγώνα –τόσο μεταξύ τους όσο και με τους μετανάστες–, δημιουργεί ανταγωνισμούς και ανάμεσα στους ίδιους τους εργαζομένους. Ορισμένοι/ες λοιπόν επιλέγουν να πειθαρχήσουν ακόμη παραπάνω στην εργοδοσία, διότι βλέπουν την εργασία αυτή ως ένα σκαλοπάτι στη δημιουργία καριέρας, πράγμα που τους θέτει ντε φάκτο απέναντι σε εργαζομένους/ες που έχουν μια παραπάνω έγνοια για το αντικείμενο της εργασίας τους και τις κακές συλλογικές συνθήκες.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ κάτι που θα αναφέρουμε και στη συνέχεια, δηλαδή ο βαθύς διαχωρισμός ανάμεσα σε εργαζομένους σε ΜΚΟ και εργαζομένους στα «κοινωνικά προγράμματα» των δήμων. Οι τελευταίοι υπόκεινται σε ακραία απαξίωση της εργασίας τους από τα προγράμματα αυτά, όπως έχουμε αναλύσει διεξοδικά αλλού.¹⁴ Στην περίπτωση αυτή, προσλαμβάνονται από δήμους σε υποστηρικτικές θέσεις στα camps, π.χ. στον καθαρισμό ή τη σίτιση. Οι εργαζόμενοι αυτοί –συνήθως μακροχρόνια άνεργοι– αποτελούν αφενός μια ευκαιρία για το κράτος να δείξει μείωση της ανεργίας και για τους εκάστοτε δήμους να δείξουν κοινωνικό πρόσωπο και ευαισθησία. Αφετέρου, όμως, αποτελούν εργαζομένους με ελάχιστο μισθό, που τοποθετούνται σε θέσεις στις οποίες αναμένεται να βγάλουν όλη τη βρώμικη δουλειά, ή, αντίστροφα, παρκάρονται σε πόστα χωρίς αντικείμενο. Όπως και να 'χει, η ύπαρξη τέτοιων μορφών εργασίας σε δομές «υποδοχής» μεταναστών συμπληρώνει την εικόνα της επισφάλειας στον ανθρωπιστικό τομέα. Καταδεικνύει επίσης την σύμπτωση και την επινοητικότητα κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου στην επιβολή νέων μορφών εκμετάλλευσης με αφορμή το μεταναστευτικό. Ας δούμε όμως πρώτα λίγο πιο αναλυτικά τη φύση της εργασίας στις ΜΚΟ, προκειμένου να αντιληφθούμε τις προοπτικές και τα όρια των αγώνων μέσα στο νέο αυτό σκηνικό.

14 Βλ. υποσημείωση 7.

στ. Η φύση της εργασίας στις ΜΚΟ

Η ίδια η φύση της εργασίας στον ανθρωπιστικό τομέα θέτει ζητήματα στις οποιεσδήποτε ανταγωνιστικές στρατηγικές. Για να το θέσουμε συνοπτικά και κάπως απλουστευτικά, η επίκληση στα ανθρωπιστικά συναισθήματα των εργαζομένων αποτελεί μοχλό της επιβολής της εργασίας με όποια μορφή κι αν εμφανίζεται. Οι εργαζόμενοι/ες σε τέτοιες θέσεις γνωρίζουν καλά το «μαστίγιο» της απόλυσης, καθώς οι διάφορες ΜΚΟ έχουν μια τεράστια δεξαμενή πιθανών εργαζομένων, πανεπιστημιακών αποφοίτων με το φάσμα της ανεργίας υπαρκτό μπροστά τους, κι έτσι κάθε κόντρα με την εργοδοσία μπορεί απλούστατα να καταλήξει σε αντικατάσταση των ατόμων που τη σηκώνουν. Όμως πλέον η εργοδοσία και οι λογής-λογής μάντζερ ανθρώπινου δυναμικού έχουν επίγνωση ότι ο ελκυστικός μισθός, για κάποιους/ες τουλάχιστον, αλλά και η επίκληση στο ανθρωπιστικό συναίσθημα των εργαζομένων αποτελούν ένα πρώτης τάξεως «καρότο».

Αξίζει να επιμείνουμε στο σημείο αυτό για λίγο, γιατί αυτές οι μορφές εργασίας φανερώνουν τα όρια μιας (οικονομίστικης) αντίληψης που περιορίζει τους αγώνες αποκλειστικά στο μισθολογικό επίπεδο. Αν και γνωρίζαμε μέχρι και σήμερα ότι η επίκληση στο συναίσθημα, στις προσωπικές και άλλες σχέσεις, και η ταύτιση με την εργοδοσία είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους τα αφεντικά μπορούν να επιβάλλουν εξαιρετικά εκμεταλλευτικές σχέσεις εργασίας, δεν είχαμε δειωστόσο ένα τόσο εκτεταμένο παράδειγμα οικειοποίησης των πολιτικών συναισθημάτων αλληλεγγύης από τους μάντζερ, ως μια στρατηγική αύξησης της παραγωγικότητας. Για τον/την εργαζόμενο/η που βρίσκεται σε άμεση επαφή με μετανάστες και τη δυστυχία τους, το δίλημμα είναι ξεκάθαρο: αν βάλει παραπάνω κόπο και χρόνο, αν δομήσει σχέσεις εγγύτητας και αλληλεγγύης με μετανάστες μέσα στον τόπο εργασίας του, μπορεί να βοηθήσει άτομα ή ομάδες να ξεπεράσουν τα εμπόδια που τους θέτει το σύστημα υποδοχής και να ενισχύσει κάποιους μοριακούς αγώνες τους. Ταυτόχρονα, όμως, αυξάνει τις ώρες απλήρωτης εργασίας του, καταβάλλοντας υπερωριακή εργασία για τους σκοπούς της ΜΚΟ, και εξυπηρετεί σε βάθος χρόνου την εικόνα της καλής λειτουργίας τοπικά, αλλά και την εικόνα ειρήνης και ησυχίας που θέλουν οι ΜΚΟ και το κράτος να φαίνεται ότι επικρατεί στους τόπους υποχρεωτικής συγκέντρωσης μεταναστών. Αν αρνηθεί να δουλέψει με τους όρους που του επιβάλλονται, ακόμη-ακόμη κι αν αρνηθεί να καταβάλει αυτή την υπερεργασία, προσκρούει όχι μόνο στην απαξία των αφεντικών, που έχουν κάνει την αλληλεγγύη εταιρικό σλόγκαν, αλλά και στις ίδιες του/της τις αρχές και την ατομική του/της συνείδηση.

Ανάμεσα στους ίδιους τους εργαζομένους/ες, αυτό το δίλημμα βιώνεται με αδιέξοδο τρόπο επί μακρόν, γεγονός που θέτει ένα παραπάνω επίπεδο κόπωσης και κυνισμού στις τάξεις τους: υπάρχει μια αρχική περίοδος ενθουσιασμού και ταύτισης με τους μετανάστες, κατά την οποία η καθημερινή επαφή με άτομα και ομάδες στα άκρα της δυστυχίας φέρνει

από τη μια πλευρά ένα αίσθημα απόγνωσης αλλά από την άλλη μια σειρά από μικρές χαρές, προσωπικές επαφές, συναισθήματα νίκης όταν κάποιοι περνάνε τα σύνορα και στέλνουν ένα ευχαριστήριο μήνυμα. Με τον καιρό όμως, αυτή η διαρκής τριβή με ένα σύστημα που έχει φτιαχτεί όχι για να δεχτεί αυτούς τους ανθρώπους, αλλά για να επεκτείνει τη μιζέρια τους, και η συσσωρευμένη κούραση από την προσωπική διαχείριση των καθημερινών ζητημάτων εκατοντάδων ανθρώπων, αλλά και η έλλειψη στήριξης μέσα στους θεσμούς που κάνουν αυτή τη δουλειά φέρνει την εξάντληση του εργαζομένου/ης, προκαλώντας ένα δυσεπίλυτο εργασιακό «burnout». Αυτή η διαδικασία δείχνει πόσο αναλώσιμη είναι για το κεφάλαιο όχι μόνο η εργασία, αλλά και η ίδια η ψυχολογία του/της εργαζομένου/ης. Μας θέτει έτσι ένα ζήτημα που οι αγώνες που αρχίζουν και τελειώνουν με μισθολογικά αιτήματα δεν μπορούν να καλύψουν. Οσο μεγάλος και να είναι ο μισθός, σίγουρα δεν ισοσκελίζει την ψυχολογική καταπόνηση κατά τις ώρες εργασίας, αλλά και μετά από αυτή.

Ακόμη περισσότερο όμως, η ατομική αυτή ταύτιση δημιουργεί και ένα ζήτημα που οι αγώνες που έχουν να κάνουν αποκλειστικά με μισθολογικά αιτήματα δεν αγγίζουν: ειδικότερα, το ζήτημα του περιεχομένου της εργασίας. Η βαθιά αντίφαση, ειδικότερα των πολιτικοποιημένων εργαζομένων στον ανθρωπιστικό τομέα, είναι η καθημερινή σύγκρουση με δομές ελέγχου και υποτίμησης της ζωής των μεταναστών, μέσα στις οποίες και για τις οποίες εν τέλει εργάζονται. Το αδιέξοδο αυτών των πολιτικών είναι κάτι το οποίο βιώνεται πρώτα και κύρια από τους εργαζομένους/ες εκείνους/ες που έρχονται σε άμεση επαφή με το υποκείμενο και αντιλαμβάνονται βιωματικά τα ζητήματά του, καθώς και την εκμετάλλευσή του από τις διάφορες ανθρωπιστικού τύπου εταιρείες. Η αντίφαση αυτή αποτυπώνεται με σαφή τρόπο στην αδυναμία των πολιτικών μορφών οργάνωσης των εργαζομένων να θέσουν τέτοια ζητήματα, τουλάχιστον μέχρι την απεργία του ΣΒΕΜΚΟ για τις εξώσεις προσφύγων τον Απρίλιο του 2019. Σε μια πρώτη περίοδο κυρίως συνδικαλιστικών αγώνων στον τομέα, τα συλλογικά όργανα προσπάθησαν με συνέπεια να κοντράρουν τις διάφορες μορφές επισφάλειας που επικρατούν στον τομέα, ενώ τα πολιτικά ζητήματα που θέτει η ίδια η εργασία με μετανάστες συζητιούνταν μεν έντονα στο εσωτερικό τους, αλλά δεν διαμορφώνονταν σε συλλογική πολιτική στάση. Όπως θα δούμε και παρακάτω, παραμένει ανοιχτό το ερώτημα πώς οι αγώνες για βελτίωση των συνθηκών εργασίας θα θέσουν με σαφέστερο τρόπο το ζήτημα του περιεχομένου της εργασίας, τόσο στα camps όσο και έξω από αυτά.

Σε ένα επόμενο επίπεδο, είναι ενδιαφέρον να εξετάσουμε την εμπλοκή πολιτικοποιημένου κόσμου στις σχετικά νέες αυτές εργασιακές σχέσεις. Είναι ίσως ειρωνικό να διακρίνουμε, στο περιβάλλον του πανικού του κινήματος για εκλογική «αφομοίωση από το ΣΥΡΙΖΑ», την πραγματική αφομοίωση της τεχνογνωσίας, της επινοητικότητας, αλλά και της αλληλεγγύης κομματιών του κινήματος από ένα πολυεθνικό κεφάλαιο που επενδύει στη διαχείριση ανθρωπιστικών κρίσεων. Είναι ίσως η πρώτη φορά που τόσα πολλά άτομα, που είτε συμμετείχαν ενεργά σε κοινωνικά κινήματα είτε είχαν μια πιο περιφερειακή εμπλοκή, βρέθηκαν να εργάζονται σε έναν συγκεκριμένο τομέα. Αρκετοί σύντροφοι και

συντρόφισσες αρκέστηκαν απλώς στο να καταγγείλουν τον «ελέφαντα στο δωμάτιο» του α/α/α χώρου ως άλλη μια προδοσία των μη ιδεολογικά συνεπών κομματιών του κινήματος. Εμείς θα θέλαμε να επιδοθούμε στο πιο ταπεινό έργο του να εξετάσουμε πώς αυτό το γεγονός επηρεάζει τη μέχρι τώρα κατανόησή μας τόσο των εργασιακών σχέσεων μέσα στον τριτογενή τομέα, όσο και τις σχέσεις του κινήματος με τους μετανάστες. **Πάντα με το σκεπτικό ότι οι χώροι υποδοχής και κράτησης μεταναστών, καθώς και οι δομές ένταξής τους, είναι ή μπορούν να γίνουν πεδία συνάντησης και κοινών αγώνων εργαζομένων-μεταναστών.**

Είναι δεδομένο λοιπόν, καταγεγραμμένο από πολλούς/ες εργαζομένους/ες που το βίωσαν από πρώτο χέρι, ότι ο πολιτικοποιημένος κόσμος που εργάστηκε κάποια στιγμή μέσα στις δομές «υποδοχής» μεταναστών ήταν σχεδόν στη συντριπτική του πλειοψηφία και εκείνος που κατέβαλε τη μεγαλύτερη προσπάθεια να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών και να προωθήσει τα αιτήματά τους μέσα στην κατάσταση αυτή. Μιλάμε για εκατοντάδες στιγμές και περιπτώσεις μοριακών συναντήσεων, οι οποίες επιδιώχθηκαν και στηρίχθηκαν από άτομα που είχαν μια εμπειρία πολιτικών αγώνων και που, ασφαλώς, αντιμετώπιζαν το υποκείμενο του μετανάστη ως το κατεξοχήν παράδειγμα εκμεταλλευόμενου υποκειμένου μέσα στον καπιταλισμό. Αντίθετα, αξίζει να σημειωθεί και η περίπτωση τοπικών φυντανιών της ΧΑ ή και των ανοιχτά ρατσιστών εργαζομένων, οι οποίοι μάλιστα κατάφεραν να τοποθετηθούν σε νευραλγικά σημεία των δομών και μοναδικό σκοπό είχαν να κάνουν τη ζωή των μεταναστών ακόμη πιο δύσκολη.

Ωστόσο, πέρα από την απλοϊκή και μάλλον αυταπόδεικτη θέση ότι καλύτερα να βρίσκονται στα πόστα αυτά άτομα τα οποία έχουν μια πολιτική εμπειρία που εμφορείται από ένα αίσθημα αλληλεγγύης προς τους μετανάστες, παρά ανθρωπάκια από το ρατσιστικό βούρκο, πρέπει να εξετάσουμε τα πραγματικά όρια δράσης των πολιτικοποιημένων υποκειμένων μέσα στις συνθήκες αυτές. Είναι δεδομένο, λοιπόν, ότι πέρα από τις μοριακές σχέσεις αγώνα που αναπτύχθηκαν μέσα στις δομές υποδοχής, η συγκρότησή τους σε οργανωμένους αγώνες προσέκρουε στον τοίχο της εργασιακής συνθήκης. Ενώ, για παράδειγμα, ήταν φυσικό για κάποιους/ες εργαζομένους/ες να στηρίξουν με όποιο τρόπο μπορούσαν τους μετανάστες, δεν τους ήταν δυνατόν να υποστηρίξουν ανοιχτά τους συλλογικούς αγώνες των μεταναστών μέσα και έξω από τα camps. Πιο συγκεκριμένα, ένας/μία εργαζόμενος/η μπορούσε να παραβεί σαφείς διαταγές και να φροντίσει να ενημερώσει τους μετανάστες για αλλαγές στο καθεστώς διαβίωσής τους εγκαίρως, ώστε να τους επιτρέψει να προετοιμαστούν ανάλογα, ή μπορούσε, εκτός του χρόνου εργασίας του/της, να σταθεί αλληλέγγυος/α σε αγώνες που οργάνωναν οι ίδιοι οι μετανάστες/τριες. Όμως, δεν ήταν το ίδιο εύκολο να στηρίξει ανοιχτά μια κόντρα με την εργοδοσία, που να μπορέσει να συνδέσει την θέση των εργαζόμενων με τα αιτήματα των μεταναστών. Η έλλειψη οργάνωσης και προετοιμασίας από πλευράς των πολιτικοποιημένων εργαζόμενων από τη μια, η πολυδιάσπαση του μεταναστευτικού υποκειμένου από την άλλη, μαζί με τον άμεσο έλεγχο και εκβιασμό της εργοδοσίας κάνουν το πεδίο αυτό ένα χώρο στον οποίο αναμένουμε ακόμη τα τεχνάσματα και τις νέες επινοήσεις του ανταγωνισμού.

Μιλάμε ασφαλώς για ένα πεδίο που είναι ακόμη υπό διαμόρφωση και το βέβαιο είναι πως, μέσα από την αλληλεπίδραση με τα υποκείμενα της μετανάστευσης, βλέπουμε και στις δυο πλευρές να προκύπτουν εσωτερικές αλλαγές. Από τη μια, ο μη πολιτικοποιημένος κόσμος, ο ρατσισμός του οποίου οφείλεται στην αντίληψη του μετανάστη ως μiasματικού στοιχείου, έχει την ευκαιρία να αποδομήσει αυτήν την αντίληψη μέσα από την καθημερινή τριβή και επαφή και ίσως αρχίζει να αντιλαμβάνεται το/τη μετανάστη/τρια ως συνάνθρωπο με φυσιολογικές ανάγκες και επιθυμίες. Από την άλλη, ο πολιτικοποιημένος κόσμος του α/α/α χώρου σπάει την εξιδανίκευση του μετανάστη ως του προλετάριου που φέρει το λάβαρο της εξέγερσης και αποδομεί τη θυματοποίηση που έχει μάθει να του καταλογίζει, αναγνωρίζοντας πως είναι ένα έμφυλο υποκείμενο του ανταγωνισμού, με ταξικές αντιφάσεις –όπως οι ίδιοι– ικανό να παίρνει αποφάσεις για τη ζωή του. Εν ολίγοις, και οι δυο μπάντες προσγειώνονται ομαλά ή ανώμαλα στην πραγματικότητα.

Σίγουρα βρισκόμαστε ακόμη σε ένα πρώιμο στάδιο συνειδητοποίησης αυτών των ζητημάτων και αντίστοιχα σε ένα αδιαμόρφωτο ακόμη πλαίσιο αγώνων γύρω από αυτά τα ζητήματα, χωρίς να σημαίνει ότι αυτά δεν συζητιούνται από τους/τις εργαζομένους/ες και μέσα σε δομές του κινήματος. Ωστόσο, η συζήτηση αυτή προσκρούει συνολικότερα σε μια σειρά διαχωρισμών που δημιουργούνται ανάμεσα στους εκμεταλλευόμενους. Σε μια εργασιακή κατάσταση που η επισφάλεια και οι χαμηλοί μισθοί συνθέτουν μια κανονικότητα, η δημιουργία τόσων σχετικά καλοπληρωμένων θέσεων εργασίας από κονδύλια του

εξωτερικού δημιουργεί το πρώτο ρήγμα, εκφρασμένο ή υποβόσκον, μέσα στις γραμμές των εκμεταλλευόμενων. Έτσι, οι εργαζόμενοι στις ΜΚΟ γίνονται άτομα που «πιάσαν την καλή» και «βολεύτηκαν από το ΣΥΡΙΖΑ» σε βάρος των μεταναστών (στην καλύτερη φυσικά περίπτωση, που δεν ανακηρύσσονται απλώς μπάτσοι και ρουφιάνοι). Μια προσέγγιση που, όπως υπαινιχθήκαμε και πιο πάνω, αγνοεί τις μεγάλες διαφορές ανάμεσα στα καθεστώτα εργασίας στον τομέα αυτό. Αλλά και μέσα στις γραμμές των εργαζομένων σε τέτοιες δομές και θεσμούς, οι διαχωρισμοί πολλαπλασιάζονται, ακριβώς στο σημείο αυτό: από τη μια οι εργαζόμενοι με συνείδηση, που καταβάλλουν κόπο και χρόνο διότι νοιάζονται για τους μετανάστες, και από την άλλη οι συνήθως χαμηλόμισθοι (π.χ. κοινωφελείς) που φαίνεται ν' αράζουν και να μη δίνουν δεκάρα. Δεδομένου ότι οι εργαζόμενοι αυτοί είναι μακροχρόνια άνεργοι που χρησιμοποιούνται από τους δήμους για να καλύψουν οργανικά κενά και να δείξουν κάποιο κοινωνικό πρόσωπο, μιλάμε για διαχωρισμούς που στηρίζονται στην έλλειψη κατανόησης της φύσης της εκμετάλλευσης στα κοινωφελή προγράμματα. Τέλος, υπάρχει το ζήτημα το οποίο συζητιέται μεν ανάμεσα σε εργαζομένους των θεσμών αυτών, αλλά δεν είναι γνωστό παραέξω: ότι οι μισθολογικοί διαχωρισμοί επεκτείνονται όχι μόνο οριζόντια, αλλά και κάθετα: για παράδειγμα, οι απολαβές ξένων στελεχών των ΜΚΟ ή των θεσμών είναι υπερπολλαπλάσιοι σε σχέση με εκείνους που καθορίζονται για τους/ις εντόπιους/ες εργαζομένους/ες. Οι αντιδράσεις και οι διαχωρισμοί στο εσωτερικό της τάξης ίσως εν τέλει να μη μας επιτρέπουν προς το παρόν να δούμε πως αυτά τα διλήμματα και οι τεχνικές διχασμού της εργατικής βάσης δεν είναι καινούργια, αλλά αποτελούν ένα δοκιμασμένο τρόπο εξαγωγής υπεραξίας στον τομέα του «ανθρωπισμού», που έχει πολλά περισσότερα παρακλάδια απ' όσα είναι ορατά στο τοπικό επίπεδο.

Ανοίγοντας λίγο την εικόνα, θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί πως αυτός ο κατακερματισμός ευθυνών και εργασιών και η κάλυψή τους με εργαζομένους πολλαπλών ταχυτήτων φαίνεται να επιβεβαιώνει την έλλειψη ενός σαφούς σχεδίου όσον αφορά τη διαχείριση του προσφυγικού-μεταναστευτικού ζητήματος, στο πλαίσιο της οποίας το κράτος απεμπλέκεται έμμεσα από ευθύνες, μέσα από την παραχώρηση θέσεων σε μεσάζοντες, κάνοντας πλάτες στην οικονομία και παραοικονομία που δημιουργούνται πίσω απ' το «don't know-how». Ωστόσο, είναι σαφές ότι αυτή η φαινομενική έλλειψη συντονισμένου σχεδίου εν τέλει εγγράφεται στη λογική της αναδιάρθρωσης του κεφαλαίου στην περίοδο της κρίσης. Όσον αφορά τους μετανάστες, ειδικότερα, με αυτόν τον τρόπο διογκώνεται η γραφειοκρατία που παραλύει τις προσπάθειές τους να διευκολύνουν τη θέση τους, εφόσον καθίσταται όλο και πιο πολύπλοκη η διάκριση του ποιος είναι τι και πώς εμπλέκεται στις διαδικασίες που τους αφορούν.

Μια τέτοια ανάγνωση της «αποτυχίας» του ελληνικού κράτους υποστηρίζεται από μια παρωχημένη αντίληψή του ως ελλιπώς εκσυγχρονισμένου, οπισθοδρομικού και φουκαριάρικού. Αν όμως εξετάσουμε παρόμοιες περιπτώσεις στο παρελθόν και σε άλλες χώρες, θα δούμε να αναδύεται μια εικόνα, στην οποία, ακριβώς, αυτή η γκρίζα ζώνη θεσμικής ασάφειας ανάμεσα στο κράτος, στους ιδιωτικούς οργανισμούς και στην ιδιωτική

πρωτοβουλία/«αρπαχτή» είναι εκείνη μέσα στην οποία επινοούνται οι νέες μορφές εκμετάλλευσης, υποτίμησης της εργασίας και της ανθρώπινης ζωής και πλουτισμού για τα αφεντικά. Εξάλλου, είναι εμφανές ότι ένας βαθμός διαφθοράς και κομπίνας όχι απλώς δεν είναι ξένος προς τις μορφές πλουτισμού του σύγχρονου καπιταλισμού, αλλά βρίσκεται στην καρδιά μιας νεοφιλελεύθερης λογικής ανάπτυξης. Έτσι, το ζήτημα δεν είναι να διαιωνίσουμε την γκρίνια για την «ψωροκώσταйна» με τις «ΜΚΟ-λαμόγια» και τους διάφορους τυχάρπαστους φασιστο-εντρεπρενέρ που εκμεταλλεύονται τον ανθρώπινο πόνο. Ούτε, φυσικά, να επαναλάβουμε εμμονικά πως η φαινομενική έλλειψη σχεδίου του κράτους αποτελεί ένα συνειδητό κόλπο που κρύβει την επέκταση του κεφαλαίου σε νέες κερδοφόρες περιοχές. Είναι, αντίθετα, να δούμε πώς, μέσα σε αυτήν την οριακή κατάσταση, αναδύονται, παγιώνονται και επεκτείνονται σχέσεις εκμετάλλευσης, οι οποίες, αν δεν χτυπηθούν συλλογικά τη στιγμή που ξεπροβάλλουν, θα αποτελέσουν τετελεσμένο γεγονός και τεχνογνωσία για τα αφεντικά όχι μόνο σε περίοδο κρίσης, αλλά και σε πιθανές περιόδους «κανονικότητας».

ζ. Κάτι λείπει: το ερώτημα της σύνδεσης των αγώνων εργαζόμενων – προσφύγων

Από τη σκιαγράφηση της κατάστασης που βιώνουν τόσο οι εργαζόμενοι/ες όσο και μετανάστες/τριες ως εκμεταλλευόμενα και καταπιεσμένα υποκείμενα αναδεικνύεται μια πραγματικότητα και στις δυο πλευρές της οποίας συναντάμε μοριακούς αγώνες. Όπως είναι φυσιολογικό, από την στιγμή που η επιβίωση των εργαζομένων βασίζεται στον μισθό, στο επίκεντρο των αγώνων τους συνήθως συναντάμε το ζήτημα της διάρκειας της σύμβασης και των μισθολογικών απαιτήσεων που δημιουργούνται κόντρα στην επισφάλεια των κυρίαρχων μορφών εργασίας. Από την άλλη, καθώς η αναπαραγωγή των μεταναστών/τριων εξαρτάται από το πενιχρό επίδομα που συνοδεύει την αίτηση ασύλου, οι αγώνες τους επικεντρώνονται κυρίως γύρω από την απόκτηση των απαραίτητων χαρτιών, την εξασφάλιση των βασικών προνοιακών παροχών εντός των camps (π.χ. διαμαρτυρίες για κακή ποιότητα φαγητού, για δωρεάν wifi κ.ά.) και φυσικά το ζήτημα της ελευθερίας μετακίνησης κόντρα στην «γκρίζα φυλακή» που τους επιβάλλεται σε κάθε τους βήμα. Το μεγάλο έλλειμμα είναι ότι αυτές οι δυο αγωνιστικές πραγματικότητες και οι αντίστοιχες κοινότητες που δημιουργούνται σπάνια τέμνονται σε επίπεδο κοινών διεκδικήσεων ενάντια σε κράτος και αφεντικά.

Όπως είδαμε προηγουμένως, στο βαθμό που περνάει από τα χέρια των εργαζομένων σε ΜΚΟ, συναντάμε, επίσης, μια πλειάδα ατομικών συμπεριφορών και μοριακών αντιστάσεων που στοχεύουν στη βελτίωση της θέσης των μεταναστών – συμπεριφορές και αντιστάσεις που κυμαίνονται από την αντιπαράθεση με ρατσιστές συναδέλφους ως

την άρνηση εκτέλεσης του συνόλου των κατευθύνσεων των ΜΚΟ ή και το «κλείσιμο του ματιού» σε ζητήματα ευαλωτότητας. Όμως, την ίδια στιγμή, μοιάζει σχεδόν ακατόρθωτο το πέρασμα από τις μοριακές κινήσεις αλληλεγγύης των εργαζομένων σε συλλογικούς αγώνες που να συνδέουν την οικονομική εκμετάλλευση των εργαζομένων με την καταπίεση των μεταναστών. Κατ' αρχάς, όπως είδαμε, το ίδιο το περιεχόμενο της εργασίας, όντας άμεσα προσδεμένο στην αστική αντίληψη της αλληλεγγύης ως ανθρωπιστικής προσφοράς, δημιουργεί την αντίφαση του να ταυτίζεται η βοήθεια σε μετανάστες με περισσότερες ώρες απλήρωτης εργασίας. Έπειτα, οι εργαζόμενοι/ες, αντιλαμβανόμενοι/ες τα όρια του ρόλου τους ως εκτελεστές των γενικότερων αντιμεταναστευτικών πολιτικών μέσω του εκτελεστικού βραχίονα των ΜΚΟ, δυσκολεύονται να συνδέσουν τα συνδικαλιστικού/οικονομικού τύπου αιτήματα με το πιο πολιτικό ζήτημα της αλληλεγγύης στους μετανάστες. Για τους πολιτικοποιημένους/ες μάλιστα αυτή η αδυναμία σύνδεσης δημιουργεί μια αντίφαση που σε κάποιες περιπτώσεις ενδεχομένως και να μεταφράζεται σε ένα συναίσθημα ενοχής για τη δουλειά τους, με βάση τα ηθικά (αλλά εξωτερικά ως προς την εργασιακή τους πραγματικότητα και αρά ιδεολογικά) κριτήρια του α/α/α χώρου.

Αλλά και στην άλλη πλευρά, οι αγώνες των μεταναστών χαρακτηρίζονται από μια σειρά εσωτερικών ορίων που φαίνεται να εμποδίζουν την σταθεροποίηση και το άνοιγμα των κοινοτήτων αγώνα τους. Πρώτα απ' όλα, δημιουργείται μια αντίφαση σε επίπεδο περιεχομένου μεταξύ της διεκδίκησης καλύτερων συνθηκών διαβίωσης εντός της «γκρίζας φυλακής» των camps και της επιθυμίας της απόδρασης από αυτά και της μετακίνησης στην βόρεια Ευρώπη. Όπως συμβαίνει και με την κινητικότητα στην εργασία, που δυσχεραίνει τη συγκρότηση σταθερών εργατικών κοινοτήτων, έτσι και η κινητικότητα των μεταναστών στο εσωτερικό της Ευρώπης-φρούριο μοιάζει να αποδυναμώνει δομικά την ίδια την αποτελεσματικότητα των αγώνων των μεταναστών. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, εντός των μεταναστευτικών κοινοτήτων συναντάμε μια σειρά διαχωρισμών και εσωτερικών ανταγωνισμών, με κυρίαρχους αυτούς που βασίζονται στο φύλο και τη φυλή, πάνω στους οποίους έρχονται να πατήσουν οι θεσμικοί διαχωρισμοί και ο κατακερματισμός που σχετίζεται με την απόκτηση των κριτηρίων ευαλωτότητας.

Ο βασικός διαχωρισμός εντός του μεταναστευτικού/προσφυγικού πληθυσμού παραμένει αυτός των δυο ταχυτήτων που δημιουργούνται ανάμεσα σε όσους/ες κρίνονται επιλέξιμοι/ες βάσει «κριτηρίων ευαλωτότητας» για κάποιο ενταξιακό πρόγραμμα και σ' αυτούς που παραμένουν αποκλεισμένοι από αυτά, εντός κι εκτός των camps. Όπως γνωρίζουμε και από τα προγράμματα workfare, όταν η διεκδίκηση ενός καλύτερου μέλλοντος περνά μέσα από τα θεσμικά κανάλια διαλογής των «ωφελομένων», οξύνεται και ο ανταγωνισμός όσων βρίσκονται στον πάτο του βαρελιού για τις λιγοστές προσφερόμενες θέσεις. Στα social media π.χ. βλέπουμε πολλούς/ες ανέργους/ες να αγανακτούν όταν κάποιοι/ες «ωφελοόμενοι/ες» ζητούν την μονιμοποίηση σε κάποια υπηρεσία μετά το πέρας του οκταμήνου. Καθόλου τυχαία, στην περίπτωση των προσφύγων, το κράτος εκμεταλλεύεται αυτόν τον διαχωρισμό, ανάμεσα σε επιλέξιμους/ες και αναμένοντες/

ουσες, για να περάσει τις εξώσεις αναγνωρισμένων προσφύγων από τις δομές στέγασης, επικαλούμενο την ανάγκη αποσυμφόρησης των hot-spots στα νησιά. Τόσο στην περίπτωση του workfare, όσο και στο προσφυγικό, μοιάζει σχεδόν όνειρο «επιστημονικής κινηματικής φαντασίας» το να παλέψουν από κοινού οι κάθε φορά επιλέξιμοι/ες με όσους/ες περιμένουν στην ουρά με αίτημα την αύξηση των διαθέσιμων θέσεων (εργασίας/στέγασης) και γενικότερα την παροχή των απαραίτητων για την επιβίωση κάθε ανθρώπου υλικών πόρων, χωρίς κριτήρια, προϋποθέσεις και διαχωρισμούς. Ας σημειώσουμε εδώ, τέλος, ότι ο αποκλεισμός από τις θεσμικές διόδους παροχών κι ενσωμάτωσης που συνεπάγεται συνήθως η επιλογή της κατάληψης στέγης δημιουργεί εκ των πραγμάτων έναν ακόμη διαχωρισμό εντός των μεταναστευτικών πληθυσμών.

Όλοι αυτοί οι διαχωρισμοί στο εσωτερικό των εκμεταλλευόμενων μαζί με το μεγάλο διαχωρισμό ντόπιων-μεταναστών στη βάση της ανισότιμης σχέσης τους με το ελληνικό κράτος και την ΕΕ συναντιούνται με τα όρια του εγχώριου ανταγωνιστικού κινήματος και του τρόπου με τον οποίο αυτό καταπιάνεται με τους μεταναστευτικούς αγώνες. Τα τελευταία χρόνια είναι ευδιάκριτη μια υποχώρηση της ποσότητας και της ποιότητας των ριζοσπαστικών κινήσεων αλληλεγγύης στους μετανάστες, σε σχέση τουλάχιστον με το μέγεθος του ζητήματος και της πληθώρας των ανταγωνιστικών κινήσεων από την πλευρά των μεταναστών. Πέραν του δομικού προβλήματος της γλώσσας και της δυσκολίας επικοινωνίας με τους μετανάστες που συνεπάγεται, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι η λογική της διαχωρισμένη αλληλεγγύης στους μετανάστες –της αλληλεγγύης δηλαδή προς ένα φετιχοποιημένο υποκείμενο που πληροί «επαναστατικά κριτήρια» που δεν αποδίδουμε στους ντόπιους εκμεταλλευόμενους– συνάντησε τα όριά της τα τελευταία χρόνια, κατά τα οποία το υποκείμενο αυτό ξέφυγε από τις αφίσες/μπροσούρες μας, απέκτησε σάρκα και οστά και οι οξυμένες υλικές ανάγκες του ήρθαν (ακόμη πιο έντονα σε σχέση με την προ 2015 περίοδο) στο προσκήνιο. Η αρνητική επίδραση –υποστηρίζουμε για άλλη μια φορά– της ιδεολογικής αντίληψης της πραγματικότητας φαίνεται στην περίπτωση των καταλήψεων στέγης μεταναστών και των σχέσεων που (δεν) αναπτύσσουν με τον εγχώριο ανταγωνισμό. Για χρόνια, η κατάληψη στέγης επιλεγόταν περισσότερο ως μια επιλογή πολιτισμικής αντιπαράθεσης απέναντι στο μικροαστισμό της ελληνικής οικογένειας και κοινωνίας, με το στεγαστικό ζήτημα να μπαίνει σε δεύτερη μοίρα. Μετά το 2015, αντίθετα, είδαμε μετανάστες να καταλαμβάνουν (συνήθως με τη βοήθεια αλληλεγγύων) άδεια σπίτια στα Εξάρχεια –και όχι μόνο–, στη βάση της ικανοποίησης των οξυμένων στεγαστικών αναγκών τους. Προφανώς κι η επιλογή της κατάληψης στέγης δεν συνεπάγεται από μόνη της την ανάπτυξη μιας αγωνιστικής κουλτούρας κοινωνικής αλληλεγγύης, ανιεμπορευματικών σχέσεων, αντισεξισμού κ.τ.λ. Το χάσμα αυτό μεταξύ των καταλήψεων στέγης ως αντικουλτούρας και των καταλήψεων στέγης ως μέσο προσωρινής ικανοποίησης έκτακτων υλικών αναγκών (που σε διάφορες περιπτώσεις φρόντισε να εκμεταλλευθεί η «έξυπνη καταστολή» του ΣΥΡΙΖΑ) παραμένει μια «καυτή πατάτα» εντός του ανταγωνιστικού κινήματος, ενόψει και της εξαγγελθείσας και ήδη εξελισσόμενης από την νέα κυβέρνηση της ΝΔ «σάρωσης» των καταλήψεων και των «χώρων ανομίας».

Όσο δύσκολο κι αν είναι, πρέπει να δούμε τους αγώνες των μεταναστών ως αγώνες ενός **κομματιού της τάξης μας που αντιμετωπίζει πρώτο το ιδιωτικοποιημένο κράτος πρόνοιας των ΜΚΟ και του κοινωνικού αποκλεισμού των camps**. Αυτή η πολιτική περιθωριοποίησης και οικονομικής εξάρτησης από τις «ανθρωπιστικές» διαθέσεις του κράτους και των αφεντικών υποστηρίζουμε ότι περιμένει στη γωνία κι ένα αντίστοιχο κομμάτι των ντόπιων εκμεταλλευόμενων που, ευρισκόμενο εκτός της επίσημης αγοράς εργασίας, εξαρτάται αυτή τη στιγμή για την επιβίωσή του, σε μεγάλο βαθμό, από τις επιδοματικές πολιτικές του ελληνικού κράτους και τα προγράμματα workfare. Οφείλουμε επίσης να σημειώσουμε (αφού άλλωστε αποτελεί μια ακόμη πτυχή του κινηματικού μας λόγου στη συγκεκριμένη υπόθεση) ότι το ζήτημα της στέγασης των προσφύγων έρχεται στην επιφάνεια την ίδια περίοδο που πληθαίνει ο αριθμός των ντόπιων μισθωτών/ανέργων που εκδιώχνονται από το κέντρο των πόλεων λόγω της τουριστικής άνθησης του Airbnb. Η τουριστική αποστείρωση των πόλεων και των γειτονιών μας, οι επιθέσεις στους δημόσιους χώρους, στις καταλήψεις και στις κοινότητες αγώνα μας, οι επενδύσεις μεγάλων funds σε ακίνητη ιδιοκτησία, η αναθάρρηση ενός επιθετικού μικροαστισμού της μεσαίας τάξης και των ιδιοκτητών, η αποδοχή από την τάξη μας ως φυσιολογικής της υποτίμησης της τελευταίας δεκαετίας και η γκετοποίηση/εκδίωξη των μεταναστών από τον αστικό ιστό αποτελούν, όλα μαζί, κομμάτια ενός ενιαίου και αποκρουστικού παζλ που φανερώνεται στην εποχή της «εξόδου από τα μνημόνια» και των προσδοκιών καπιταλιστικής ανάπτυξης που αυτή φέρνει στα αφεντικά.

Φυσικά, το γεγονός ότι το γενικό πλαίσιο εκμετάλλευσης είναι αντικειμενικά κοινό δεν συνεπάγεται από μόνο του και την ανάπτυξη κοινών αγώνων. Αυτή η προοπτική εμφανίζεται μόνο μέσα στους αγώνες που δίνονται κι από τις δυο πλευρές, στο βαθμό που ξεπερνιούνται τα όρια των επιμέρους κοινωνικών/πολιτικών ταυτοτήτων. Με το βλέμμα στραμμένο λοιπόν σε αυτούς τους αγώνες, θα επιχειρήσουμε μια σκιαγράφηση κάποιων σκέψεων για μια πιθανή κινηματική στρατηγική που θα στοχεύει στην κατάργηση των camps, την ικανοποίηση των υλικών αναγκών και την πολιτική ορατότητα των μεταναστών/τριών:

Σε σχέση με το ερώτημα αν μπορούν να συνυπάρξουν μισθολογικές/συνδικαλιστικές διεκδικήσεις των εργαζομένων με πολιτικά αιτήματα αλληλεγγύης προς τους μετανάστες, έχουμε να απαντήσουμε ότι, για εμάς, οι οικονομικοί/μισθολογικοί αγώνες έχουν, από όποια πλευρά κι αν το δει κανείς, εν δυνάμει πολιτικό χαρακτήρα: όχι μόνο γιατί κάθε τι προσωπικό, ιδιωτικό, ακόμη και συντεχνιακό δεν το βλέπουμε απόλυτα διαχωρισμένο από την σφαίρα του πολιτικού,¹⁵ αλλά και, πολύ περισσότερο, γιατί

15 Εδώ αναφερόμαστε σε μια έννοια του πολιτικού που δανειζόμαστε από τη φεμινιστική κριτική («το προσωπικό είναι και πολιτικό»), μια θέση φυσικά ανταγωνιστική ως προς την κυρίαρχη αστική αντίληψη περί διαχωρισμού μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας/πολιτικής σφαίρας. Στο παραδοσιακό εργατικό κίνημα, οι οικονομικοί-μισθολογικοί αγώνες θεωρούνται ότι ξεπηδούν αρχικά από μια

τέτοιοι αγώνες θέτουν το ζήτημα της ανατίμησης των εργαζομένων που είναι από μόνο του ένα «καυτό» πολιτικό ζήτημα στο πλαίσιο της ολομέτωπης επίθεσης των αφεντικών. Το πρόβλημα δημιουργείται όταν αποκόβεται η οικονομική διεκδίκηση από τα υπόλοιπα πολιτικά ερωτήματα που προκύπτουν από την προσπάθειά μας να ανατιμήσουμε τη θέση μας ως εργαζόμενες/οι: μας ενδιαφέρει η ανατίμηση μόνο κάποιων ή συνολικά ως τάξης; Η διεκδίκησή μας αντιπαράτίθεται στη μισθολογική διαφοροποίηση που μας επιβάλλουν τα αφεντικά, στην κατεύθυνση της εξίσωσης μισθών και δικαιωμάτων; Ο τρόπος που δίνουμε τον αγώνα προσπαθεί να ξεπεράσει τους διαχωρισμούς που μας επιβάλλονται θεσμικά ή ο δίκαιος σκοπός αγιάζει τα μέσα που χρησιμοποιούνται; Μας ενδιαφέρει να γίνει γνωστός ο αγώνας μας και να μάθουμε από αγώνες άλλων ή/και να παρθούν πρωτοβουλίες σύνδεσης με άλλα υποκείμενα; Απαντώντας σε αυτά τα ερωτήματα οι εργαζόμενοι/ες ουσιαστικά πολιτικοποιούν τις «αυθόρμητες» οικονομικές διεκδικήσεις τους. Σε αυτό το πλαίσιο, **το ζήτημα της κριτικής στο περιεχόμενο της εργασίας, ως μιας αλλοτριωμένης εργασίας που εκτελείται με γνώμονα όχι την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, αλλά της κερδοφορίας των αφεντικών, είναι ένα ακόμη πολιτικό ερώτημα που δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως κάτι εξωτερικό προς τις οικονομικές διεκδικήσεις.** Με άλλα λόγια –αν και δεν παραβλέπουμε τα θεσμικά και κλαδικά όρια που μπαίνουν στη δραστηριότητα ενός συνδικαλιστικού σωματείου (βάσης), σε σχέση με την πολιτική ριζοσπαστικοποίηση που μπορεί να επιδείξει, ώστε να καταφέρει να εκπροσωπήσει τα συμφέροντα μιας, ευρύτερης των πολιτικοποιημένων υποκειμένων, εργατικής βάσης– θεωρούμε ότι οι εργαζόμενοι/ες στις ΜΚΟ είναι οι πλέον κατάλληλοι/ες να πάρουν και συνδικαλιστικές θέσεις που αντιπαράτίθενται στις κυρίαρχες πολιτικές για το μεταναστευτικό, ακόμη κι αν αυτό εκ πρώτης όψεως μοιάζει αντιφατικό, από τη στιγμή που καλούνται να τις εφαρμόζουν στην καθημερινή τους πρακτική. Μιλάμε βέβαια για μια συλλογική στάση, που δεν μπορεί παρά να εγκολπώνεται/υπερασπίζεται ατομικές αρνήσεις. Διαφορετικά, ως εργαζόμενοι/ες στην καρδιά της αντιμεταναστευτικής πολιτικής

προέκταση της κατηγορίας του ιδιωτικού/προσωπικού, αφού κάθε μεμονωμένος εργάτης κατανοεί το ατομικό-οικονομικό συμφέρον του να ανέβει το βιωτικό του επίπεδο. Αυτό το αυθόρμητο ατομικό εργατικό συμφέρον προσπαθεί να διαμεσολαβήσει η διακριτή και εξωτερική σφαίρα του πολιτικού που εκπροσωπεί το κόμμα. Αντίθετα με αυτήν την κλασσική λενινιστική αντίληψη εμείς υποστηρίζουμε ότι η πολιτικοποίηση προκύπτει εμμενώς από τις «αυθόρμητες» διεκδικήσεις των εργατών και είναι δική τους υπόθεση να την κατευθύνουν σε ριζοσπαστικές ή αντιδραστικές θέσεις. Με αυτή την έννοια, πολιτική είναι και μια συντεχνιακή απεργία κάποιων ανώτερων υπαλλήλων που βλέπουν την οικονομική βελτίωση της θέσης τους ως συνδεδεμένη με την ταυτόχρονη υποτίμηση άλλων κομματιών της τάξης, απλά πρόκειται για μια πολιτική θέση αντιδραστική, ρατσιστική κτλ. Και με την ίδια έννοια, αντίστροφα, επιδιώκουμε την περαιτέρω πολιτικοποίηση των αγώνων που συμμετέχουμε σε ριζοσπαστική κατεύθυνση, γιατί θεωρούμε ότι όταν οι εκμεταλλευόμενοι/ες αποφασίζουν να δράσουν με γνώμονα το ταξικό τους συμφέρον, υπάρχει εν σπέρματι η δυνατότητα να ξεπεράσουν τις κυρίαρχες αστικές αντιλήψεις και διαμεσολαβήσεις και τους κλαδικούς, έμφυλους, φυλετικούς και λοιπούς διαχωρισμούς. Γι' αυτό άλλωστε αποδίδουμε τόση σημασία στην έννοια της κυκλοφορίας των αγώνων, ως απαραίτητης διαδικασίας για να συγκροτηθεί η «καθαυτό τάξης» σε τάξη «δί' εαυτήν».

και με τους αγώνες των μεταναστών να αμφισβητούν την σχέση παρόχου–αποδέκτη υπηρεσιών, κάθε καταφυγή σε μια οικονομίστικη αντίληψη των εργατικών/ταξικών αγώνων και δικαιολόγησης του ρόλου της εργασίας τους, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπως αυτές των εξώσεων, θα αναδειχθεί ως αντικειμενικό όριο των αγώνων που δίνονται στη βιομηχανία των ΜΚΟ και εν γένει στο μεταναστευτικό ζήτημα.

Δεύτερον, οι επιμέρους αγώνες που αφορούν τα ζητήματα αναπαραγωγής των μεταναστών και τις προνοιακές τους ανάγκες δεν πρέπει να γίνονται αντιληπτοί ως κάτι διαχωρισμένο από την πάλη για ελευθερία κίνησης, χαρτιά, πολιτική ορατότητα, την κατάργηση δηλαδή των camps ως τόπων φυλάκισης και πειθάρχησης. Δεν είναι απλά ότι μια φυλακή γίνεται χειρότερη αν χειροτερέψουν και οι συνθήκες σίτισης και υγιεινής. Είναι ότι **η υποτίμηση των περισσευούμενων πληθυσμών πάει χέρι-χέρι με τη συνεχή πειθάρχησή τους**, ώστε να αποδέχονται το δεδομένο πλαίσιο «ευκαιριών» που τους προσφέρονται για να ξεφύγουν από την γκετοποίηση και την ημι-ελευθερία. Για εμάς το πλαίσιο αιτημάτων ενός αγώνα κρίνεται από την επιτυχία του να συνδυάζει τις άμεσες διεκδικήσεις που μπορούν να κερδηθούν στο δεδομένο θεσμικό πλαίσιο (π.χ. μπλοκάρισμα των εξώσεων προσφύγων από τις δομές στέγασης) με τις γενικότερες στρατηγικές κατευθύνσεις του ανταγωνιστικού κινήματος (ελευθερία κίνησης, κατάργηση των camps). Όσον αφορά την αντίφαση του να αγωνίζεσαι για την κάλυψη των αναγκών σου στο τώρα, παλεύοντας ταυτόχρονα περισσότερο για την «απόδραση» σου από την ίδια τη συνθήκη, μπορούμε μόνο να επισημάνουμε –από αναλογίες που μπορούμε να βρούμε στη συνθήκη της εργασιακής επισφάλειας (όπου δηλαδή η «άρνηση εργασίας» συνυπάρχει με συνδικαλιστικές διεκδικήσεις ενός πλαισίου «μόνιμης και σταθερής» εργασίας)– το έλλειμμα της αδυναμίας μόνιμης οργάνωσης σε σταθερό (κλαδικό ή εθνικό) έδαφος, μπορεί να καλυφθεί από δίκτυα κυκλοφορίας αγωνιστικών εμπειριών και βιωμάτων που να αντιστοιχούν στη διακλαδική και διεθνική κινητικότητα των σύγχρονων εκμεταλλευόμενων υποκειμένων. Η εμπειρία αγώνων όπως αυτών των πρόσφατων κινητοποιήσεων των «Μαύρων Γιλέκων» στη Γαλλία υποψιαζόμαστε ότι θα έχει να διδάξει στο άμεσο μέλλον πολλά, πρώτα απ' όλα στους ίδιους τους μετανάστες, που βιώνουν ως όριο των αγώνων τους αυτήν την αντίφαση.

Τρίτον, από τη στιγμή που το βασικό όπλο του κράτους στην προώθηση της αναδιαρθρωτικής πολιτικής είναι ο κατακερματισμός των εκμεταλλευόμενων υποκειμένων, η δικιά μας τακτική πρέπει να βασίζεται στην **προσπάθεια ξεπεράσματος των θεσμικών, ενδοταξικών διαχωρισμών**. Τι εννοούμε: αντί να ζητάνε κάποιοι «κοινωφελείς» μονιμοποίηση στο δημόσιο και να αγανακτούν οι άνεργοι που περιμένουν την επόμενη προκήρυξη, η μόνη λύση είναι να υπάρξει προσπάθεια κοινού αγώνα για αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και εξίσωση δικαιωμάτων μεταξύ εργαζομένων, «κοινωφελών» και ανέργων. Αν το κράτος επικαλείται την ανάγκη στέγασης προσφύγων από τα camps για να διώξει τους διαμένοντες σε διαμερίσματα πρόσφυγες, τα αιτήματά μας πρέπει να επικεντρώνεται στην αξιοπρεπή στέγαση για όλους/ες τους/τις πρόσφυγες/γισσες, μέσω

της αύξησης των διαθέσιμων κονδυλίων, των διαμερισμάτων κ.λπ. και τα μέσα πάλης θα μπορούσαν να είναι η κατάληψη π.χ. χώρων στο κέντρο της μητρόπολης που προορίζονται από το κεφάλαιο για τουριστική αξιοποίηση. Ταυτόχρονα, εφόσον ο μόνος δρόμος για προνοιακές παροχές, για έναν πρόσφυγα, περνάει μέσα από την αποδοχή της συνθήκης των camps, ενώ οι καταλήψεις στέγης καταστέλλονται και μέσω του αποκλεισμού από αυτές τις παροχές, κινηματικό ζητούμενο πρέπει να είναι η σύνδεση των καταλήψεων στέγης με τις θεσμικές διεκδικήσεις. Και, προφανώς, από τη στιγμή που το καθεστώς εξαίρεσης από πολιτικά/εργασιακά δικαιώματα των μεταναστών χρησιμεύει ως μπαμπούλας για το μέλλον όσων ντόπιων ξεπέσουν στην κατηγορία των περισσευούμενων πληθυσμών, καθήκον μας είναι η προσπάθεια ανάπτυξης κοινών αγώνων ντόπιων-μεταναστών όχι στην βάση της αφηρημένης αλληλεγγύης και των δυτικών «ενοχών» για τα πολιτικά μας δικαιώματα/προνόμια, αλλά στη βάση των υλικών αναγκών που είναι κοινές για κάθε εκμεταλλευόμενο/η (στέγαση, σίτιση, υγεία, ασφάλιση, παιδεία, κοινωνική ένταξη κ.τ.λ.).

Γνωρίζουμε την κοινωνική θέση από την οποία μιλάμε, ταυτόχρονα εκμεταλλευτική από τα αφεντικά και προνοιακή σε σχέση με άλλους/ες εκμεταλλευόμενους/ες. Δίνουμε καθημερινή μάχη προκειμένου η πολιτική μας δραστηριότητα να μην αναπαράγει τα αόρατα (πολλές φορές) προνόμια των «πολιτικοποιημένων» (π.χ. κοινωνικό κεφάλαιο, ακαδημαϊκή μόρφωση κ.ο.κ.) σε σχέση με τους/τις υπόλοιπους/ες εκμεταλλευόμενους/ες, αλλά να αποσκοπεί στην προς τα πάνω εξίσωση γνώσεων, κατακτήσεων, δικαιωμάτων για όλους/ες. Έχουμε, οπότε, υπόψη τις τεράστιες δυσκολίες της ανάπτυξης κοινών αγώνων

εργαζομένων–ανέργων, μονίμων–επισφαλών, ενταγμένων–περιθωριοποιημένων, ντόπιων–μεταναστών σε έναν καπιταλιστικό κόσμο, του οποίου τους διαχωρισμούς αναπαραγάγουμε καθημερινά, θέλοντας και μη, μέσω της αλλοτριωμένης μας εργασίας – ειδικά στις συνθήκες κινηματικής άμπωτης των τελευταίων χρόνων και της απουσίας/κυκλοφορίας παραδειγμάτων αγώνα που να πετυχαίνουν έμπρακτα αποτελέσματα.

Πρόκειται για συνθήκες οπισθοχώρησης που, από την άλλη, ελπίζουμε ότι αλλάζουν τελευταία, με αργά και σταθερά βήματα, καθώς άλλωστε η **κινηματική μας τακτική για κοινούς αγώνες ντόπιων–μεταναστών δεν βασίζεται σε ιδεολογικές διακηρύξεις, ευχολόγια και καλές διαθέσεις, αλλά πατάει πάνω στην όποια δυναμική τάση αναπτύσσεται εντός των αγώνων που συμμετέχουμε ή στηρίζουμε:** στα παραδείγματα δυναμικών αγώνων των ίδιων των προσφύγων, όπως η προσπάθεια προσπέρασης των συνόρων στα Διαβατά την πρόσφατη άνοιξη, που (εκτός των άλλων) υποδεικνύει την ύπαρξη ισχυρών κοινωνικών δικτύων άμεσης κινητοποίησης εντός των μεταναστευτικών πληθυσμών· στα εγχειρήματα αντιπληροφόρησης, όπως το περιοδικό Bulletin στην Θεσσαλονίκη, που συντάσσεται από μετανάστες για μετανάστες, μιλώντας τις ίδιες γλώσσες με αυτούς/ες που απευθύνεται· τέλος, στην οργανωμένη από τα κάτω απεργία και κινητοποίηση, σε 3 πόλεις, του ΣΒΕΜΚΟ ενάντια στις εξώσεις προσφύγων, στις 16/4 – θυμίζουμε: μια απεργία εργαζομένων σε προνοιακές δομές, που στέκονται αλληλέγγυοι στους χρήστες των υπηρεσιών τους, και ταυτόχρονα μια απεργία ντόπιων εργαζομένων, εργαζομένων δηλαδή με χαρτιά και πολιτικά/εργασιακά δικαιώματα, για την υποστήριξη μεταναστών/προσφύγων που είναι δομικά αποκλεισμένοι από την ελληνική κοινωνία και την αγορά εργασίας.

Η όποια τακτική και στρατηγική μας, η όποια ελπίδα μας να ξεφύγουμε από τη σύγχρονη καπιταλιστική βαρβαρότητα είναι προσανατολισμένη σε αυτούς τους αγώνες και σε όσες κοινές νίκες και κατακτήσεις κυοφορεί η ενδεχόμενη ανάπτυξη τους. Όπως έχουμε ξαναπεί στο παρελθόν, μιλώντας ως κομμάτι ενός ευρύτερου κινήματος, που είδε την ίδια του τη δράση περισσότερο ως ερώτημα παρά ως απάντηση, πρόκειται για μια τακτική και στρατηγική που προσπαθούμε να υπηρετούμε «χωρίς αλαζονεία, χωρίς κούφια λόγια και φανφάρες, χωρίς απαισιοδοξία. Αλλά με απλότητα, με τόλμη, με ευφυΐα, με καθημερινή πολιτική δουλειά. Και πάνω απ' όλα με χαρά».

